

EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN TASFİYESİNDE İSPAT VE ENVANTER

Arş. Gör. Murat UYUMAZ*

Özet

Mal rejimlerinin tasfiyesinin söz konusu olduğu durumlarda, eşler arasında hangi mal rejiminin geçerli olduğu, malların mülkiyetinin kime ait olduğu, hangi mal gruplarına dâhil olduğu hususlarının ispatı önem arz etmektedir. Türk Medenî Kanunu, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, ispata ilişkin bir takım ispat usulleri ve karineler öngörmüştür. Bundan başka, tasfiye sırasında ispat kolaylığının sağlanması açısından, malların envanterine ilişkin TMK m. 216 hükmüne yer verilmiştir. Bununla birlikte, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ispata ilişkin hususlar bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu uygulanacaktır.

Anahtar Kelimeler

Mal Rejimleri, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İspat, İspat Yükü, Envanter, Türk Medenî Kanunu, Noterlik Kanunu.

Giriş

Mal rejimi, evlilik öncesinde veya evlilik süresi içinde edinilen mallar üzerinde eşlerin hangi haklara sahip olduklarına ve hangi borçların doğacağına ilişkin düzenlemeleri ifade eder. Türk aile hukukunda edinilmiş mallara katılma, mal ayrılığı, paylaşmalı mal ayrılığı ve mal ortaklığı olmak üzere dört mal rejimi (TMK m. 218- 281) düzenlenmiştir ve eşler bunlardan birisini seçebilir. Ancak eşler tarafından seçim yapılmadığı durumlarda, kanun gereği uygulanan mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimidir (TMK m. 202, f. 1).

---

* Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Usul ve İcra İflâs Hukuku Anabilim Dalı.

Eşler arasındaki mal rejiminin belirlenmesi, özellikle mal rejiminin sona ermesi durumunda, tasfiye aşamasında önem arz etmektedir. Çünkü mal rejimlerinin tasfiyesi, eşler arasında uygulanan mal rejimine göre yapılır.

Mal rejimlerinin tasfiyesinin söz konusu olduğu durumlarda, eşler arasında hangi mal rejiminin geçerli olduğu, malların mülkiyetinin kime ait olduğu, hangi mal gruplarına dâhil olduğu hususlarının ispatı gündeme gelmektedir. Gerçekten de mal rejiminin uzun zamandır eşler arasında geçerli olduğu ve evliliklerin ölümle sonuçlandığı durumlarda, malların kime ait olduğunun ispatı bir hayli güçleşmektedir¹. Özellikle tasfiyenin bir dava kapsamında gerçekleştiği durumlarda ispat gücünün kendini iyiden iyiye gösterecektir². Hatta öğretilerdeki bir görüşe göre, mal rejimlerinde ispat sorunu, edinilmiş mallara katılma rejiminin geçmiş etkili olarak uygulanmamasının nedenlerinden birisidir³. Gerçekten de mal rejimlerinin tasfiyesinde, sorunlar hangi malların hangi mal grubuna dâhil olduğunun ve kime ait olduğunun ispatı konusunda düğümlenmekte ve bu aşamada ispat, mal rejimlerinin taraflara tanıdığı hakların kullanılabilmesi için fevkalade önem arz etmektedir.

Mal rejimlerinde ispat sorunu, kanun koyucunun ispat zorluklarının aşılması amacıyla çeşitli karinelere yer vermesine neden olmuştur. Başka

¹ **Faruk Acar**, Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 6. Baskı, Ankara 2016, s. 142; TMK'nın mal rejiminin tasfiyesine ilişkin düzenlemeleri, ayrıntılı hesaplamalara bağlı teknik, zor ve karmaşık olduğundan bahisle öğretilerde eleştirilmektedir (Ayrıntılı bilgi için bkz. **Mustafa Alper Gümüş**, Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; "Maddi Tazminat ve/ veya Yoksulluk Nafakası" ve/ veya Manevi Tazminat Talepleri İle Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki, AÜEHFD, C. IX, S. 3-4 (2005), s. 383); **M. Beşir Acabey**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları- İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler, DEÜHFD, C. 9, Özel Sayı, 2007, (Acabey- Mal Grupları), s. 526; **Ziya Gökçe**, Edinilmiş Mallara Katılma, AÜHFD, Y. 2016, C. 65, S. 4, s. 3469 vd; **Miray Özer Deniz**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi, İstanbul 2016, s. 8.

² **Suat Sarı**, Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İstanbul 2007, s. 119.

³ **Ahmet M. Kılıçoğlu**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, 2. Baskı, Ankara 2002, (Kılıçoğlu- Edinilmiş Mallar), s. 96; Ayrıca bkz. **Şeref Ertaş**, Eski Medenî Kanun Zamanında Evlenen Kişilerin Mal Rejimi Tasfiyesinde Bazı Hukuki Sorunlar, DEÜHFD, Cilt: 15, Özel S., 2013, s. 915-932 (Basım Yılı: 2014).

bir ifadeyle, mal rejimlerinde ispat sorunlarının aşılması amacıyla Kanun'da bir takım karinelere yer verilmiştir (TMK m. 222, f. 2- 3; 243; 245; 261). Bundan başka, mal rejimlerinde ispat sorununun aşılması amacıyla eşlerin resmi senetle malların envanterini yapmalarına da imkân tanınmıştır (TMK m. 216).

Çalışmamız, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde karşılaşılan ispat sorunları ile ilgilidir. Giriş ve sonuç hariç olmak üzere dört ana başlıktan oluşacak çalışmamızda ilk başlıkta genel olarak ispat ve ispat yükü kavramlarına yer verilecek, ikinci başlıkta edinilmiş mallara katılma rejiminin ispatı konusu ele alınacaktır. Çalışmanın üçüncü başlığında, edinilmiş mallara katılma rejiminde eşlerin aktif ve pasif malvarlığı değerlerinin belirlenmesinde eşlerin bilgi verme yükümlülüğünün olup olmadığı konusu irdelenecek, ardından tasfiyede ispat yükü ve ispat şekli konularına yer verilecektir. Ayrıca TMK m. 216'da düzenlenen envanter ve bunun ile ilgili sorunlar da bu bölümde ifade edilecektir. Çalışmanın dördüncü ve son ana başlığında değer artış payı (katkı) alacağı ve denkleştirme alacağında ispat yükü ve ispat şekli konularına değinilecektir. Çalışma, değerlendirme ve önerilerin yer aldığı sonuç bölümüyle sona erecektir.

§ I. Genel Olarak İspat ve İspat Yükü Kavramları

A. İspat

Dava konusu hakkın gerçekte var olup olmadığının anlaşılması, maddi hukukun o hakkın doğumunu veya sona ermesini kendisine bağladığı vakıaların doğru olup olmadığının tespit edilmesi ile mümkün olur. İşte dava konusu hakkın ve buna karşı yapılan savunmanın dayandığı vakıaların var olup olmadığı hakkında mahkemeye kanaat verilmesine ispat denir. Başka bir ifadeyle ispat, hâkimi ikna faaliyetidir⁴. İspatın konusunu, tarafların üzerinde anlaşamadıkları ve

---

⁴ **İlhan E. Postacıoğlu**, *Medenî Usul Hukuku Dersleri*, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul 1970, s. 455; **Baki Kuru**, *Hukuk Muhakemeleri Uulü*, c. II, 6. Baskı, İstanbul 2001, (**Kuru-** Muhakeme Usulü), s. 1966; **Baki Kuru**, *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, Ankara 2017, (**Kuru-** Ders Kitabı), s. 231, 232; **Baki Kuru/ Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz**, *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 6100 sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 24. Baskı, Ankara 2013, s. 351; **Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz/ Sema Taşpınar Ayyaz**, *Medenî Usul Hukuku*, 3. Baskı, Ankara 2017, s. 375, 376; **Ali Cem Budak/Varol Karaaslan**, *Medenî Usul Hukuku*, Ankara 2017, s. 212; **Süha Tanrıver**, *Medenî*

uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur (HMK m. 187, f. 1).

B. İspat Yükü

Hâkim, davada hangi vakıaların ispat edilmesi gerektiğini tespit ettikten sonra, bu vakıaların kimin tarafından ispat edilmesi gerektiğini tespit edecektir ki buna ispat yükü denir⁵. Kendisine ispat yükü düşen

---

Usul Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Ankara 2016; s. 741; **Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes**, Medenî Usul Hukuku, 14. Baskı, Ankara 2013, s. 643; **İlhan E. Postacıoğlu/ Sümer Altay**, Medenî Usul Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Baskı, İstanbul 2015, s. 558; **İbrahim Özbay**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2013, s. 243; **Murat Atalay**, Pekcanitez Usul Medenî Usul Hukuku, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1585; **Abdurrahim Karşlı**, Medenî Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul 2012, s. 546; **Gökçen Topuz**, Medenî Usul Hukukunda Karinelerle İspat, (Topuz- İspat), Ankara 2012, s. 31; **Bilge Umar**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014, s. 545; **Mustafa Kılıçoğlu**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi, İstanbul 2012, s. 788; **Salih Özyakut/ Mehmet Beleş**, Karşılaştırmalı- Açıklamalı- Şerhli ve Gerekeçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ankara 2014, s. 767; **Sema Taşpınar**, Medenî Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001, s. 180; **Haluk Konuralp**, Medenî Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları, Ankara 2009, s. 8; **M. Reşit Belgesay**, İspat Teorisi (Hukuk ve Ceza Usulünde Deliller), C. III, İstanbul 1950, s. 5; **Baki Kuru**, Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995, (Kuru- El Kitabı), s. 413; **Ömer Uğur Gençcan**, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013, (Gençcan- Yorum) s. 801; **Oğuz Atalay**, Medenî Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir 2001, s. 5; **Ahmet Başözen**, Medenî Usul Hukukunda İlk Görünüş İspatı, Ankara 2010, s. 12; **İbrahim Özbay/ Ferhat Çelik**, Boşanma Davalarında İspat Yükü ve Karineler, Yargıtay Dergisi, C. 44, S. 1, Ocak 2018, s. 18; **Levent Börü**, Medenî Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü, Ankara 2016, s. 25; **Oğuz Atalay**, Delil Kavramı Üzerine, Haluk Konuralp Anısına Armağan, C. 1, Ankara 2009, s. 129.

⁵ **Sabri Şakir Ansay**, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960, s. 253; **Necip Bilge/ Ergun Önen**, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 1711 Sayılı Kanuna Göre Yeniden Yazılmış 3. Baskı, Ankara 1978, s. 498, 499; **Postacıoğlu**, s. 460, 461; **Kuru-** Muhakeme Usulü, s. 1972; **Kuru-** Ders Kitabı, s. 233; **Bilge Umar/ Ejder Yılmaz**, İspat Yükü, Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1980, s. 2; **Postacıoğlu/ Altay**, s. 568; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, s. 354; **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayyaz**, s. 378; **Tanrıver**, s. 777; **Özbay**, s. 246; **Topuz-İspat**, s. 35; **Yılmaz**, s. 1053; **M. Kılıçoğlu**, s. 859; **Özyakut/ Beleş**, s. 774; **Taşpınar**, s. 160; **Atalı**, Pekcanitez Usul, s. 1693, 1694; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkes**, s. 667; **Karşlı**, s. 551; **Mehmet Kamil Yıldırım**, Medenî Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi, İstanbul 1990, s. 74; **Kuru**, s. 425; **Ali Haydar**

taraf için ispat yükü bir külfettir⁶. Bu külfet yerine getirilmediğinde aleyhine olan sonuca katlanma, yani aleyhe karar riskiyle karşı karşıya kalma söz konusudur⁷.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190, f. 1'e göre ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir. TMK m. 6'ya göre de kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, taraflardan her biri, hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür. TMK'da düzenlenen ispat yükünün HMK'da yeniden düzenlenmesinin gerekçesi, ispat yükünün ispat hukukuna ilişkin tüm genel hükümlerle birlikte düzenlenmesi fikridir⁸. Ayrıca önemle belirtilmelidir ki, ispat yükünün tarafların rolü ile bir ilgisi yoktur. İspat yükü davacıya düşebileceği gibi, davalıya da düşebilir⁹.

§ II. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin İspatı

A. Genel Olarak

Mal rejiminin tasfiyesi, eşlerin tabi oldukları mal rejimine göre yapılır. Bu durumda eşlerin hangi mal rejimine tabi olduklarının tespiti gündeme gelecektir.

Türk hukukunda, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır. Ancak eşler, mal rejimi sözleşmesiyle kanunda

---

Karahacıoğlu/ Aynur Parlar, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2014, s. 828; **Atalay**, s. 8; **Başözen**, s. 85; **Ömer Ulukapı**, Medenî Usul Hukuku, Konya 2014, s. 330; **Timuçin Muşul**, Medenî Usul Hukuku, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Esas Alınarak Hazırlanmış 3. Baskı, Ankara 2012, s. 320; **Budak/ Karaaslan**, s. 217; **Özbay/ Çelik**, s. 21.

⁶ Buna karşılık öğretilerdeki bir görüşe göre, tarafları ispata zorlayan şey, bir mükellefiyet değil yalnızca kendi menfaatidir (**Umar/ Yılmaz**, s. 3; **M. Kılıçoğlu**, s. 859).

⁷ **Atah**, Pekcanitez Usul, s. 1694; **Murat Yavaş**, Medenî Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı, MÜHFHAD, Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın'a Armağan, C. 21, S. 2, Y. 2015, (Yavaş- İspat Yükü), s. 751.

⁸ **Ejder Yılmaz**, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. 3, 2. Baskı, Ankara 2017, (Yılmaz- Şerh), s. 2059.

⁹ **Kuru-** Muhakeme Usulü, s. 1975; **Umar/ Yılmaz**, s. 6; **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, s. 355, 356; **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz**, s. 380; **Tanrıver**, s. 778, 779; **Atah**, Pekcanitez Usul, s. 1697.

belirlenen diğer rejimlerden birini kabul edebilirler (TMK m. 202). Görüldüğü üzere, Türk hukukunda yasal mal rejimi, edinilmiş mallara katılma rejimidir. Ancak eşler, evlenmeden önce veya evlendikten sonra yapacakları mal rejimi sözleşmesi ile kanunda yazılı sınırlar içinde olmak üzere, istedikleri mal rejimini seçebilir, kaldırabilir veya değiştirebilirler (TMK m. 203). Mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılabilir. Bundan başka, taraflar evlenme başvurusu sırasında yazılı olarak hangi mal rejimini seçtiklerini de belirtebilirler (TMK m. 205, f. 1). Mal rejimi sözleşmesi ancak ayırt etme gücüne sahip olanlar tarafından yapılabilir. Küçükler ile kısıtlılar, yasal temsilcilerinin rızasını almak zorundadır (TMK m. 204).

B. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Tespitinde İspat Yükü

Edinilmiş mallara katılma rejiminin ispatında ispat yükü, tarafların mal rejimi sözleşmesi yapmış olup olmadıklarına göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Gerek evlenmeden önce gerekse evlendikten sonra eşler herhangi bir mal rejimi sözleşmesi yapmamışlar ise, bu durumda eşler arasındaki mal rejiminin edinilmiş mallara katılma rejimi olduğu kabul edilir¹⁰. Öğretideki bir görüşe göre, TMK m. 202 hükmü, bir yedek hukuk kuralıdır, teknik anlamda bir karine değildir¹¹. Ancak öğretideki diğer bir görüşe göre, burada bir adi kanuni karine söz konusudur¹². Kanaatimizce, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin varlığının ispatına gerek yoktur. Ancak, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi dışında başka bir rejimin geçerli olduğunu iddia eden kişinin bunu ispatlaması gerekmektedir. Dolayısıyla bu durumda ispat

¹⁰ **Ahmet M. Kılıçoğlu**, Aile Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2016, (Kılıçoğlu- Aile), s. 300; **Turgut Akantürk/ Derya Ateş Karaman**, Türk Medenî Hukuku, C. II, Aile Hukuku, Yenilenmiş 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Uyarlanmış 15. Baskı, İstanbul 2013, s. 144; **Mustafa Dural/ Tufan Ögüz/ Mustafa Alper Gümüş**, Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul 2015, s. 195; Öğretideki bir yazara göre, kanuni rejim, içtimai bir zorunluluk teşkil eder. Her evli ferdin bir mal rejimine tabi olması gerekliliğinden, kanuni rejim düzenlemesi doğmuştur. Bkz. **Osman Berki**, Mal Rejimleri ve Bunlardan Doğan Kanun İhtilafları, AÜHFD, C. 1, S. 1, s. 154.

¹¹ **Fatma Tülay Karakaş**, Karine Kavramı Kanuni Karineler ve Varsayımlar, (K.İ.B.B), (E.T: 24.06.2018). Öztan'a göre de burada bir tamamlayıcı hukuk kuralı mevcuttur. Bkz. **Bilge Öztan**, Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015, s. 397.

¹² **Sarı**, s. 6.

yükü, tasfiyede edinilmiş mallara katılma rejiminden başka bir rejimin uygulanması gerektiğini iddia eden kişidedir.

Evlendikten sonra, edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı durumlarda, bunu iddia eden, iddiasını ispatla yükümlüdür¹³.

Eşler arasındaki mal rejiminin, eşlerden birisinin talebi ile olağanüstü mal rejimine dönüştüğü durumlarda (TMK m. 206) eşler, her zaman yeni bir mal rejimi sözleşmesiyle önceki veya başka bir mal rejimini kabul edebilirler. Mal ayrılığına geçişi gerektiren sebebin (TMK m. 206) ortadan kalkması hâlinde hâkim, eşlerden birinin istemi üzerine eski mal rejimine dönülmesine karar verebilir (TMK m. 208). İşte, olağanüstü mal rejiminden edinilmiş mallara katılma rejimine dönüldüğü durumlarda, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin varlığını iddia eden kişi, iddiasını ispatla yükümlüdür.

Eşler arasındaki mal ortaklığı rejiminin, alacaklının talebiyle (TMK m. 210) veya re'sen (TMK m. 209) olağanüstü mal rejimine dönüştüğü durumlarda, eşler, mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini kabul edebilirler (TMK m. 211, f. 2). Bu durumda eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin varlığını iddia eden kişi, iddiasını ispatla yükümlüdür.

C. Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin İspat Şekli

Türk Medenî Kanunu m. 202'ye göre, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanması asıldır. Dolayısıyla kanaatimizce, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin varlığının ispatı, kural olarak edinilmiş mal rejimine ilişkin mal rejimi sözleşmesinin (TMK m. 203 vd.) yapıldığı durumlarda¹⁴ söz konusu olacaktır.

Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı durumlarda, edinilmiş mallara katılma rejimi, mal rejimi sözleşmesi ile ispat edilebilir. Bundan başka, tasfiye sırasında taraflardan birinin, edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin mal rejimi sözleşmesine dayanması durumunda, eşler arasında edinilmiş mallara

---

13 Bu durum, evlenme başvurusu sırasında yapılan yazılı başvuru ile veya evlendikten sonra yapılan mal rejimi sözleşmesiyle, edinilmiş mallara katılma rejiminden başka bir rejim seçen eşlerin, mal rejimi sözleşmesiyle edinilmiş mallara katılma rejimini seçmeleri durumunda söz konusu olabilir.

14 Bu hallerin neler olabileceği hakkında bkz. § II, B.

katılma rejiminden başka bir mal rejiminin geçerli olduğunu iddia eden taraf, bunu nasıl ispat etmelidir? Bilindiği üzere, mal rejimi sözleşmesi, noterde onaylama veya düzenleme şeklinde yapılmaktadır (TMK m. 205, f. 1)¹⁵. Söz konusu şekil şartı, geçerlilik (sıhhat) şartıdır. TMK m. 7’ye göre, resmî sicil ve senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluşturur. Bunların içeriğinin doğru olmadığını ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir. Görüldüğü üzere kanun koyucu, resmi sicil ve senetlerin içeriğinin doğru olmadığını ispatının, aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece her türlü delil ile ispat edilebileceğini düzenlemiştir. Başka bir ifadeyle, resmi sicil ve senetlerin içeriğinin doğru olmadığını her türlü delille ispat edilebilmesi, kanunlarda aksine özel bir düzenlemenin getirilmemiş olmasına bağlanmıştır¹⁶. HMK m. 201 hükmü, senede karşı tanıkla ispat

15 TNB’nin, 2003 tarihli, 117 sayılı Hukuk Dergisi’nde yayınlanan “Mal Rejimi Sözleşmeleri” başlıklı bildiriye, mal rejimi sözleşmelerinin düzenlenmesi hususunda “Mal rejimi sözleşmesi yapma hakkı şahsa sıkı surette bağlı bir hak olduğu için (TMK 204-205. madde) eşler tarafından bizzat yapılması gerektiği, bu sözleşmelerin akti temsilci (vekil) tarafından yapılamayacağı, tarafların kanuni temsilcileri varsa bunlarında sözleşmeye iştiraki gerektiği; yapılacak mal rejimi sözleşmelerinin Türkiye Noterler Birliği’nin 18.1.2002 tarih ve Hukuk 1167 sayılı yazıları ekinde gönderilen örnekler esas alınarak, düzenleme fotoğraflı ve taraflarca birer adet verilecek şekilde yapılmasının uygulamada birlik açısından yararlı olacağı. Sözleşmelerde tarafların diledikleri gibi değişiklik yapamayacakları (TMK 203. madde) örneklerin sonunda tarafların yapabilecekleri değişikliklerin neler olacağının belirtilmiş olduğu, bunlar dışındaki değişiklik isteklerinin kabul edilmemesi gerektiği; kamuoyunda mal rejimlerinin isimleri ve hukuki sonuçları gerektiği gibi anlaşılama dığından, aslında yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma sözleşmesi yapmak isteyen eşlerin noterliklere müracaatlarında mal ortaklığı yapmak istediklerini beyan ettikleri, bu nedenle noterlerimizin gerek personele gerekse ilgililere mal ortaklığının ayrı bir rejim olduğunu açıklayarak, tarafların gerçek arzularına uygun sözleşme yapmalarını sağlamalarının doğru olacağı” ifade edilmiştir. (Bkz. TNB Hukuk Dergisi, 15.05.2003, s. 117). (http://noterlikrehberi.net/rehber/idh_topic44350.html), (E.T: 05.07.2018). Öğretiye göre, TMK m. 205, f. 1 hükmü karşısında, 1512 sayılı Noterlik Kanunu’nun mal rejimi sözleşmesinin noter tarafından re’sen düzenlenecek işlemler olduğuna ilişkin 89 uncu maddesi değiştirilmiştir. (Bkz. **Kılıçoğlu-** Aile, s. 309). Kanaatimizce mal rejimi sözleşmeleri, Noterlik Kanunu m.198/A hükmü uyarınca elektronik ortamda da yapılabilir. Bkz. **Mustafa Serdar Özbek/ Mehmet Ertan Yardım**, Elektronik Noterlik İşlemleri, TNB Hukuk Dergisi, Ankara 2016, Y. 3, S. 1, s. 3 vd.

16 **Tanrıver**, s. 859, 860; **Güray Erdönmez**, Pekcanitez Usul Medenî Usul Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017, s. 1865, 1866.

yasağını (senede karşı senetle ispat kuralını)¹⁷ düzenlemiştir. Söz konusu hükme göre, miktarı ne olursa olsun senede karşı ileri sürülen her türlü hukukî işlemin iddiasının yine senetle yapılması gerekmektedir. Ancak, mal rejimi sözleşmesinin şekline ilişkin TMK m. 205, f. 1’de düzenlenen şekil şartı, geçerlilik (sıhhat) şartı olduğu için, Türk Borçlar Kanunu m. 13, f. 1, c. 1¹⁸ ve Noterlik Kanunu, m. 81, f. 2¹⁹ hükümleri uyarınca, mal rejimi sözleşmesinin değiştirildiğinin ispatı, TMK m. 205, f. 1 hükmü kapsamında noterde onaylama veya düzenleme şeklinde yapılan bir mal rejimi sözleşmesi ile mümkündür²⁰. Bundan başka kanaatimizce, HMK m. 208, f. 4 hükmüne göre, mal rejimi sözleşmesinin sahte olduğuna ilişkin sahtelik davası da açılabilir. Buna göre, söz konusu mal rejimi sözleşmesinin sahteliğini iddia eden taraf, ilgili evraka resmiyet kazandıran kişiyi (noteri) de taraf göstererek bir sahtelik davası açabilir (HMK m. 208, f. 4).

Eşler arasında yapılan mal rejimi sözleşmesinin herhangi bir yere tescilinin veya şerhinin TMK’da düzenlenmemiş olması, evliliğin sona ermesi halinde bu sözleşmenin varlığının ispatında güçlüklerle sebep olabilir. Özellikle evliliğin ölümle sona ermesi hallerinde, mal rejimi sözleşmesi kendi menfaatlerine uymayan taraf ya da mirasçılar, eşler arasında böyle bir sözleşme yapılmadığını iddia ederek, mal rejimi sözleşmesini saklayabilir veya imha edebilir ve böylece mal rejimi sözleşmesi ile seçilmiş olan mal rejiminin uygulanmasını engelleyebilir²¹. Görüldüğü üzere, eşler arasında yapılan mal rejimi

17 Bkz. **Murat Yavaş**, Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları, Ankara 2009, (Yavaş- Senet); **Kuru/ Arslan/ Yılmaz**, s. 401; **Arslan/ Yılmaz/ Taşpınar Ayvaz**, s. 413; **Pekcanitez/ Atalay/ Özekes**, s. 748; **Karsh**, s. 596; **Tanrıver**, s. 850.

18 TBK m. 13: “*Kanunda yazılı şekilde yapılması öngörülen bir sözleşmenin değiştirilmesinde de yazılı şekle uyulması zorunludur. Ancak, sözleşme metniyle çelişmeyen tamamlayıcı yan hükümler bu kuralın dışındadır. Bu kural, yazılı şekil dışındaki geçerlilik şekilleri hakkında da uygulanır.*”

19 Noterlik Kanunu m. 81, f. 2: “*Tamamlanmasından sonra bir noterlik işleminin değiştirilmesi veya fesih ve iptal veyahut evvelki işin nitelik ve değeri değişmemek şartıyla düzeltilmesi, evvelki işlemin yapıldığı şekilde yeni bir işlemle yapılır. Yeni işlemin tarih ve numarası, noterlik dairesinde bulunan evvelki işleme ait kâğıda yazılır.*”

20 Bkz. **Kuru**- Muhakeme Usulü, s. 2358 vd.

21 **Kılıçoğlu**- Aile, s. 313.

sözleşmesinin herhangi bir yere tescilinin veya şerhinin TMK'da düzenlenmemiş olması, eşler arasındaki mal rejiminin ispatında bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. 743 sayılı eski TMK'nın 237-240. maddeleri²² arasında mal rejimi sözleşmelerinin noter tarafından tutulan özel bir sicile tescili ve ilan edilmesi öngörülmekteydi. Bu hususta da kocanın ikametgâhının bulunduğu yerdeki noter yetkili kılınmıştı (743 sayılı eski TMK m. 239, f. 1). Ancak TMK'ya, 743 sayılı eski TMK'nın 237-240. maddeleri alınmamıştır. Öğretide, bu hususta Noterlik Kanunu m. 69'a²³ benzer bir düzenlemenin yapılması gerektiği öngörülmüştür²⁴. Bilindiği üzere Noterlik Kanunu m. 69'a göre, noterlerce düzenlenen resmi vasiyetnameler, ölüme bağlı tasarrufları yapanların ölümü halinde bilgi verilmesi için, durumu bunların kayıtlı oldukları nüfus dairelerine

22 743 sayılı eski TMK, m. 237: Evlenme mukaveleleri ve karı koca arasındaki usule müteallik mahkeme kararlarıyla ortaklık mallarına veya karının şahsi mallarına dair aralarında yapacakları mukaveleler kâtabi adile tescil ve ilan ettirilmiş olmadıkça üçüncü şahsa karşı hüküm ifade etmez. Bu hususta karı kocanın mirasçıları üçüncü şahıstan madut değildir.

m. 238: Evlenme mukavelesinin muhtevi olduğu maddelerden, üçüncü şahsa karşı hüküm ifade etmesi karı koca için mültezem olanları, tescil olunur. Kanun hilafını emir etmiş veya evlenme mukavelesinde mukavelelerin tescil edilememesi sarahaten kabul edilmiş olmadıkça, karı kocadan herbiri, tescili isteyebilirler.

m. 239: Tescil, kocanın ikametgâhi kâtabi adilligince icra edilir. Koca, ikametgâhını tebdil ettiği takdirde, tebdilden itibaren üç ay zarfında, bu yeni ikametgâhta dahi tescilin tecdidi lazımdır.

İkametgâhın tebeddülünden itibaren üç ay geçince, eski tescilin hükmü kalmaz.

m. 240: Kâtabi adil, evlenme mukavelelerini ve karı koca mallarının idaresine taalluku olup tescili lazımgelen kanunen muayyen kararları ve mukaveleleri hususi bir sicille kayıt ile mükelleftir. Bu sicil, aleni olup herkes kendisine muktazi kayıtların musaddak bir suretini meccanen isteyebilir. Evlenme mukavelesinin ilanında yalnız, karı kocanın kabul ettikleri usulün, hangi usul olduğunu, beyan ile iktifa olunur.

23 1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 69: Noterler açık veya kapalı olarak verilen vasiyetnameleri saklarlar ve buna dair bir tutanak düzenlerler. Gerek bu suretle saklanan vasiyetnameleri, gerek noterler tarafından düzenlenen sair ölüme bağlı tasarrufları yapanların ölümü halinde bilgi verilmesi için, durumu bunların kayıtlı oldukları nüfus dairelerine yazı ile bildirirler. Noterler, nüfus idaresi tarafından ölümün ihbarı veya resmi bir belge ile isbatı halinde, yetkili sulh hâkimine verilmek üzere, dairelerinde saklı bulunan vasiyetnamelerin ve noterlikçe düzenlenmiş ölüme bağlı tasarruf senetlerinin onaylı örneklerini Cumhuriyet Savcılığına tevdi ederler. Birinci fıkra uyarınca nüfus dairelerine yazılacak yazı için ücret tarifesinde gösterilen yazı ücreti ile posta gideri ilgisinden alınır.

24 Kılıçoğlu- Aile, s. 313, 314.

yazı ile bildirilir. Tasarrufta bulunanın ölümü halinde de bunun bu notere ihbar edilmesi, bu ihbarı alan noterin de vasiyetnameyi Cumhuriyet Savcılığı'na tevdi etmesi gerekmektedir. Kanaatimizce de, 743 sayılı eski TMK'nın 237-240 maddelerine veyahut Noterlik Kanunu m. 69'a benzer bir düzenleme, Noterlik Kanunu'nda da yapılmalıdır²⁵. Ancak Noterlik Kanunu m. 69'daki bildirim, sadece ölüm hali için öngörülmüştür. Buna karşılık mal rejimleri ile ilgili yapılması gereken düzenleme ile TMK m. 225'te belirtilmiş olan sona erme hallerinden birinin gerçekleşmesi halinde, bunun Cumhuriyet Savcılığına bildirilmesi yükümlülüğü getirilmelidir²⁶.

§ III. Eşlerin Malvarlıklarının Tespiti

A. Genel Olarak

Türk Medenî Kanunu m. 236, f. 1 hükmü, edinilmiş mallara katılma rejiminde, mal rejiminin herhangi bir sebeple sona ermesi durumunda, eşlerin edinilmiş mal değerlerinin tespit edilmesini ve tespit edilen bu değer (kural olarak²⁷) yarısı oranında diğer eşe bir katılma alacağının tanınması gerektiğinden bahsetmektedir²⁸. Buna göre, mal rejiminin sona ermesi, her bir eşe (veya mirasçılara), ilk olarak, katılma alacağının belirlenmesi için edinilmiş mal değerlerinin tespit edilmesini isteme yetkisi vermektedir²⁹. Başka bir ifadeyle, tasfiyede ilk aşama, her

---

25 Bu düzenlemenin yerinin Noterlik Kanunu olduğu yönünde bkz. **Kılıçoğlu-** Aile, s. 313.

26 Aynı yönde bkz. **Kılıçoğlu-** Aile, s. 314.

27 TMK m. 237'ye göre, artık değere katılmada mal rejimi sözleşmesiyle başka bir esas kabul edilebilir. Bkz. **Zarife Şenocak**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değer İle İlgili Mal Rejimi Sözleşmeleri ve Tenkisi, AÜHFD, Y. 2009, S. 2, C. 58.

28 Bkz. **Şükran Şıpka/ Ayça Özdoğan**, Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları, İstanbul 2015, s. 81, 82.

29 Mal rejimi sona ermeden katılma alacağı doğmaz. Katılma alacağı, mal rejiminin devamı sırasında eşler açısından "beklenen hak" niteliğindedir. Tasfiyenin sona ermesi ile birlikte beklenen hak, katılma alacağına dönüşür Bkz. **Şükran Şıpka**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Tasfiyeyi ve Katılma Alacağını Talep Hakkına İlişkin Zamanaşımı Süreleri, Bilge Öztan'a Armağan, Ankara 2008, (Şıpka- Zamaşaşımı), s. 842; **Özer Deniz**, s. 35; **Gökçen Topuz**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerden Birinin Üçüncü Kişilere Borcundan Dolayı Malvarlığının Hacı, SÜHFD, C. 9, S. 1, Yıl. 2011, (**Gökçen Topuz-** Edinilmiş

bir eşin malvarlığının, mal rejiminin sona ermesi anı itibariyle belirlenmesidir. Görüldüğü üzere, tasfiyenin başlangıcında, her bir eşin malvarlığında hangi hakların ve borçların yer aldığı tespit, tasfiyenin yapılabilmesinin ön şartıdır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, eşlerin malvarlığının belirlenmesi, her eşin sahip olduğu hakların ve yükümlü olduğu borçların dökümünün yapılması şeklinde olacaktır³⁰. Bunun için ilk olarak, eşlerin sahip oldukları bütün malvarlıklarını eksiksiz bildirmeleri gerekmektedir. İkinci olarak, bildirilen malvarlıklarının hangi eşe ait olduğu ve hangi mal grubuna dâhil olduğu hususunun açık olması gerekmektedir.

Eşlerden birisinin mal rejiminin tasfiyesi kapsamında, eşlerin malvarlığı değerlerinin tespitine ve bu değerlerin yarısı oranında katılma alacağına kendisine verilmesine yönelik talebinin diğer eşin uygun davranmaması ve eşler arasında uyuşmazlık çıkması durumunda tasfiyenin yapılması talebiyle dava³¹ açmak gerekmektedir³². Başka bir ifadeyle, gerek diğer eşin sahip olduğu malvarlıklarını bildirmemesi (veya eksik bildirmesi) durumunda, gerek bildirilen malvarlıklarının kime ait olduğu (edinilmiş mal mı yoksa kişisel mal mı olduğu) konusunda eşler arasında bir uyuşmazlık olduğu durumlarda, tasfiyenin yapılması talebiyle dava açılabilir.

B. Eşlerin Malvarlıklarının Varlığının İspatı

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ilk olarak, eşlerin sahip oldukları malvarlıklarının varlığının ispatı gerektiği yukarıda ifade edilmişti³³. Hayatın olağan akışına göre her eş, kendi malvarlığının

---

Mal), s. 104; **Muzaffer Şeker**, Eşler Arasındaki Borçlar ve İcra Takibi, Legal Hukuk Dergisi, İstanbul 2008, S. 66, s. 1913.

30 **Sarı**, s. 110.

31 Açılacak olan dava niteliği itibariyle, öğretideki bizim de katıldığımız bir görüşe göre, inşai davadır (bkz. **Ergun Önen**, İnşai Dava, Ankara 1981, s. 75; **Şıpka-Zamanaşımı**, s. 840; **Mustafa Alper Gümüş**, Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri, İstanbul 2008, (**Gümüş- Mal Rejimleri**), s. 288; **Özer Deniz**, s. 36). Buna karşılık öğretideki diğer bir görüşe göre, bu dava bir eda davasıdır (bkz. **Sarı**, s. 108).

32 **Sarı**, s. 107; **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 215.

33 Bkz. §. III, A.

içeriği konusunda en kapsamlı bilgi verebilecek kişidir. Buna göre tasfiyede esas olan, her eşin kendi (aktif ve pasif) malvarlığı değerleri hakkında eksiksiz bilgi vermesidir. Çünkü bir eşin, diğer eşin malvarlığını tam olarak bilmesi beklenemez. Ayrıca TMK m. 223, f. 1'e göre, edinilmiş mallara katılma rejiminin devamı sırasında, eşler birbirinden bağımsız olarak kendi malları üzerinde yönetim, kullanma ve tasarruf yetkilerini kullanabilirler³⁴. Bu da her eşin, diğer eşin malvarlığının içeriği ve kapsamı hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmasının zorlaşması sonucunu doğurur³⁵.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi sırasında, eşler tasfiye için gerekli bilgileri vermekten kaçınabilir. Bunun bir sebebi, malvarlıklarının belirlenmesi yönünden eşler arasındaki menfaat çatışmasıdır. Söz konusu menfaat çatışması, tasfiyenin ilk aşamasında, eşlerin malvarlıklarının aktif ve pasif unsurlarıyla birlikte belirlenmesinde başlamaktadır³⁶. Zira tasfiyede, eşlerin tespit edilen malvarlıkları, öncelikle edinilmiş mal ve kişisel mal olarak ayırma tabi tutulur. Her eşin tespit edilen malvarlığı değerleri kural olarak edinilmiş mal sayılır ve borçları da kural olarak edinilmiş mallara ilişkin kabul edilir (TMK m. 222, f. 3; m. 230, f. 2, c. 2). Edinilmiş malların toplam değerinden, bu mallara ilişkin borçlar çıkartılarak tespit edilen artık değer üzerinden ise diğer eşin katılma alacağı belirlenir. Her eşin artık değerinin büyüklüğü oranında, yine bu eşin yerine getirmekle yükümlü olduğu diğer eşe ait katılma alacağı da artar. Malvarlığı sahibi eş, söz konusu malvarlığının kendi kişisel mal grubuna dâhil olduğunun ispatından kurtulmak veya edinilmiş mal niteliğinde olan malların katılma alacağının miktarını artırmasını engellemek için, malvarlığındaki bütün değerleri olduğu gibi beyan etmek istemeyecektir³⁷. Görüldüğü üzere, bir eşin malvarlığındaki değerlerin bilinmemesi, gerek ispat yükünden kurtulması gerekse katılma alacağının miktarının artışı engellemesi açısından tasfiyede o eş lehine bir durumdur. Öte yandan, bir eşin pasif değerlerinin bilinmesi ise, o eş lehine bir durum arz eder. Çünkü bir eşin borçları, kural olarak edinilmiş mallara ilişkin kabul edilir

---

34 **Zeytin**, s. 101; **Özer Deniz**, s. 6.

35 **Sarı**, s. 111.

36 **Sarı**, s. 112.

37 **Sarı**, s. 113; **Ahmet M. Kılıçoğlu**, *Katkı- Katılma Alacağı*, 6. Baskı, Ankara 2016, (**Kılıçoğlu- Katkı**), s. 36.

(TMK m. 230, f. 2, c. 2). Buna göre, tespit edilen her borç, diğer eşin katılma alacağıнын miktarını azaltacaktır. Sonuç olarak, tasfiyede, eşlerin aktif ve pasif malvarlığı değerlerinin bildirilmesi hususunda eşler arasında bir menfaat çatışması söz konusudur. Bu sebeple tasfiyede eşler, pasif malvarlığı değerlerini bildirmelerine karşılık aktif malvarlığı değerlerini mümkün oldukça saklama yoluna gidebilirler³⁸. Bu durum, özellikle uzun süren³⁹ ve edinilmiş mallara katılma rejiminin eşlerden birisinin ölümüyle sonuçlandığı durumlarda ayrı bir önem arz eder⁴⁰. Zira eşlerden birisi hayatta olmadığından, malvarlığı değerleri hakkında bilgi vermesi mümkün değildir.

İsviçre Medenî Kanunu m. 170'e göre, eşlerden her biri, diğerinden geliri, malvarlığı ve borçları hakkında bilgi verilmesini isteyebilir. Gerekirse eşin talebi üzerine hâkim diğer eşi ya da bir üçüncü kişiyi gerekli bilgi ve belgeleri sunmak üzere yükümlü tutabilir. Mesleki sırlar saklıdır⁴¹. Ancak İMK'nın evliliğin genel hükümleri kısmında düzenlenen bilgi verme yükümlülüğüne (İMK m. 170), TMK'da yer verilmemiştir. Dolayısıyla TMK'ya göre, eşlerin, tasfiye sırasında kendi malvarlıkları hakkında diğer eşe bilgi verme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Her ne kadar öğretide, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesinde haklı bir sebep olarak kabul edilen TMK m. 206, f. 1, b. 4: "*diğer eşin, istemde bulunan eşe malvarlığı, geliri,*

³⁸ Sarı, s. 113, 114.

³⁹ "Yargıtay 'katkı oranının bilimsel olarak saptanması olanaksız ise yargıcın BK md. 43 gereğince takdir hakkını' kullanabileceğini kabul etmektedir (Yargıtay 2. HD, 29.05.2001, 4167/ 8384, Yargıtay 2. HD, 25.10.2005, 2005/ 12451, 2005, 14803) ... Bu gerekçe yerine TMK m. 227, f. 2'de katkıda bulunulan malın daha önceden elden çıkarılmış olması halinde hâkimin katkı alacağını "hakkaniyete" göre tayin edeceğine ilişkin hükmün, kıyasen malın elden çıkarılmamış olması için de uygulanacağını kabul etmek isabetli olur." Kılıçoğlu- Katkı, s. 36, 37.

⁴⁰ M. Beşir Acabey, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mülkiyet Türleri, İspat Kuralları ile Karineler, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17-18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları, (Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (Acabey- Sertifika Programı), s. 27; Öztan, s. 425.

⁴¹ Bkz. Zafer Zeytin, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2017, s. 91; Sarı, s. 111; Kılıçoğlu- Katkı, s. 97; Şıpka/ Özdoğan, s. 144. Evlilik birliğinde eşlerin bilgi verme yükümlülüğü hakkında geniş bilgi için bkz. Mustafa Alper Gümüş, Evlilik Birliğinde Eşlerin Aydınlatma (Bilgi Verme) Yükümü, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S. 2, Yıl: 2006.

borçları veya ortaklık malları hakkında bilgi vermekten kaçınması” hükmünden hareketle, TMK’da dolaylı olarak bilgi verme yükümlülüğünün düzenlendiği ifade edilse⁴² de, tasfiye sırasında malvarlığı hakkında bilgi vermeyen diğer eşe karşı herhangi bir yaptırım uygulanacağını ifade etmek zordur. TMK’da bilgi verme yükümlülüğünün yerine getirilmesinden kaçınılmasının tek sonucu, mevcut mal rejiminin mal ayrılığına dönüşmesini mahkemeden talep hakkının doğmasıdır (TMK m. 206)⁴³. Dolayısıyla, Kanunumuzda, ilgili eşi veya üçüncü kişileri, tasfiyede önemi bulunan bilgileri vermeye zorlayacak herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır⁴⁴.

Kanaatimizce kanun koyucu, İMK m. 170 hükmü gibi bir hükmü TMK’da düzenlemeyerek, eşlerin malvarlıklarının varlığı hususundaki iddialarında ispat yükünü, genel hükümlere göre belirlemek istemiştir. Başka bir ifadeyle, mevcut duruma göre, İMK m. 170 gibi, diğer eşi veya üçüncü kişileri malvarlığı hakkında bilgi vermeye yükümlü kılan bir hüküm hukukumuzda bulunmadığından, eşlerin malvarlıklarının var olup olmadığının belirlenmesinde ispat yükü, HMK m. 190’a göre belirlenecektir. Dolayısıyla, eşlerin malvarlıklarının var olup olmadığının tespitinde ispat yükü, malvarlığının mevcudiyetinin ispatında kendi lehine hak çıkararak kişidedir. Bununla birlikte öğretilerdeki bazı yazarlara göre, İMK m. 170 hükmüne benzer bir hükmün TMK’da düzenlenerek, eşlere ve üçüncü kişilere, malvarlıkları hakkında bilgi verme yükümlülüğü de getirilmesi isabetli olacaktır⁴⁵.

42 **Öztaş**, s. 427; **Zeytin**, s. 69, 91; **Ayhan Uçar**, 4721 Sayılı Medenî Kanun İle Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler, AÜEHFD, C. IV, S. 1- 4, s. 329.

43 Bkz. **Kılıçoğlu**- Aile, s. 325; ; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s. 150; **Ömer Uğur Gençcan**, Olağanüstü Mal Rejimi ve Artık Değer, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17- 18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları, (Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (**Gençcan**- Sertifika Programı), s. 84 vd; **Demet Özdamar/ Ferhat Kayış, Burcu Yağcıoğlu, Aliye Akgün**, Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara 2014, s. 29.

44 **Sarı**, s. 112; **Kılıçoğlu**- Aile, s. 325.

45 Bkz. **Kılıçoğlu**- Katkı, s. 97. Alman Medenî Kanunu’nun 1379 uncu maddesine göre, eşlerden her biri, mal rejiminin sona ermesinden sonra, diğer eşe, sonuç malvarlığının durumu hakkında bilgi vermekle yükümlüdür. Bilgi malvarlığının aktif ve pasiflerini içermelidir. Alman Medenî Kanunu’ndaki düzenleme için bkz.

C. Eşlerin Malvarlıklarının Hangi Eşe ve Hangi Mal Grubuna Ait Olduğunun İspatı

1. Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, iki hususta eşler arasında uyuşmazlık çıkabilir. Bunlardan ilki, eşlere ait aktif veya pasif malvarlığının var olup olmadığı hususu, ikincisi ise, mevcut bulunan aktif veya pasif malvarlığının hangi eşe ve hangi mal grubuna ait olduğu hususudur. Bu durumda, tasfiyede ispat, beyandan kaçınılan malvarlığı değerlerinin ortaya konulması ve malvarlığı değerlerinin kime ve hangi mal grubuna ait olduğunun tespit edilmesi şeklinde olabilir.

Türk Medenî Kanunu'nun 222. maddesi, mal rejiminin tasfiyesinde ispat hususunu düzenlemiştir. Maddenin uygulanabilmesi için mal rejiminin sona ermiş ve tasfiyenin başlamış olması gerekmektedir⁴⁶. Söz konusu hüküm, *“belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle yükümlüdür. Eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. Bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.”* şeklindedir. Hükümün uygulama alanı, malvarlığının belirlenmesine yönelik eşler arasında çıkabilecek uyuşmazlıklardan daha geniş bir uygulama alanına sahiptir. Buna göre, katılma alacağına yönelik menfaatleri bulunan herkes açısından da uygulama alanı mevcuttur⁴⁷. Başka bir ifadeyle, TMK m. 222 hükmü, mal rejiminin tasfiyesinde sadece eşler açısından değil, katılma alacağına yönelik menfaatleri bulunan herkes açısından uygulanır⁴⁸. Bu durumda söz gelimi, eşlerden birisinin alacaklısının mal rejimi tasfiyesi sırasındaki iddialarının ispatında da TMK m. 222 hükmü uygulanacaktır.

M. Beşir Acabey, Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi, İzmir 1998, (Acabey- Yasal Mal Rejimi), s. 129.

⁴⁶ Öztan, s. 455; Gümüş- Mal Rejimleri, s. 274.

⁴⁷ Kılıçoğlu- Aile, s. 354; Acabey- Sertifika Programı, s. 27; Osman Oy/ Gerçek Onur Oy, Karı- Kocanın Edinilmiş Mallara Katılma ve Miras Hukuku Hakları, İstanbul 2016, s. 61; Yaşar Şahin Anıl/ Yonca Taner, Eşler Arasındaki Mal Rejimleri, İstanbul 2011, s. 115.

⁴⁸ Öztan, s. 456; Sarı, s. 116; Kılıçoğlu- Aile, s. 354; Şıpka/ Özdoğan, s. 373; Şıpka- Edinilmiş, s. 123.

TMK m. 230, f. 2, c. 2 hükmü, “*hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borcun, edinilmiş mallara ilişkin sayılacağı*”nı düzenlemiştir. Söz konusu hüküm, hangi eşe ve hangi mal grubuna ait olduğu anlaşılamayan borcun edinilmiş mallara ilişkin sayılacağı hususunda bir karineye yer vermiştir.

2. Eşlerin Malvarlıklarının Hangi Eşe ve Hangi Mal Grubuna Ait Olduğunun Tespitinde İspat Yükü

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 1’e göre, “*belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle*” yükümlüdür. Hüküm, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ispat yükünün kime ait olduğunu düzenlemektedir. Öğretideki bir görüşe göre, TMK m. 222, f. 1 hükmü, HMK m. 190 ile paralellik arz etmektedir⁴⁹. Fakat kanaatimizce, TMK m. 222, f. 1 hükmü, HMK m. 190, f. 1 hükmünden birtakım farklılıklar içermektedir. TMK m. 222, f. 1’e göre ispat yükü, belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse üzerindedir. Buna göre, iddia edilen vakiyaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkarsın veya çıkarmasın, belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, bunu ispat ile yükümlü olacaktır. Oysa HMK m. 190’a göre, “*ispat yükü, tasfiyede iddia edilen vakiyaya bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir.*” TMK m. 222, f. 1 ile HMK m. 190, f. 1 hükmü her zaman birbirleriyle örtüşmeyebilir. Başka bir ifadeyle, bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, her zaman buna bağlanan hukukî sonuçtan kendi lehine hak çıkaran kişi olmayabilir. Ancak, HMK m. 190, f. 1 hükmü, “*kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça*” ifadesi ile kanunda özel bir düzenleme bulunan halleri istisna tutmuştur. Dolayısıyla, edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde ispat yükü, TMK m. 222, f. 1’e göre belirlenecektir⁵⁰.

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 1 hükmü, sadece eşlerin aktifinde yer alan hakların ispatında, ispat yükünün kime ait olacağını düzenlemiştir. Buna karşılık, malvarlığının pasifinin içeriğinin

⁴⁹ Kılıçoğlu- Aile, s. 354; Zeytin, 101; Özdamar/ Kayış/ Yağcıoğlu/ Akgün, s. 47.

⁵⁰ Öğretideki bir görüşe göre, malvarlığında yer alan hakların ispatında TMK m. 222, f. 1 değil, doğrudan TMK m. 6 uygulanacaktır (bkz. Sarı, s. 115, dn. 42’de anılan yazarlar).

belirlenmesinde ispat yükünün kime ait olacağını düzenlenmemiştir⁵¹. Bu durumda kanaatimizce, malvarlığının pasifinin belirlenmesinde HMK m. 190 hükmü uygulanacaktır⁵². Sonuç olarak, mal rejiminin tasfiyesinde, malvarlığının aktifinin ispatında TMK m. 222 hükmü, malvarlığının pasifinin ispatında ise HMK m. 190 hükmü uygulanacaktır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, malvarlığında yer alan hakların ve borçların ispatlanmasında, iddia edilen vakiaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran taraf, iddia edilen vakıanın niteliğine göre farklılık arz etmektedir. Başka bir ifadeyle, malvarlığı değerlerinin ispat edilmesinde menfaati olan taraf, ispat edilen, malvarlığında yer alan bir hak veya borç olup olmamasına göre değişir. Dolayısıyla, malvarlığında yer alan aktiflerin ispat yükü ile pasiflerin ispat yükü farklılık arz etmektedir.

a) Eşlerin Malvarlıklarında Yer Alan Aktiflerin Tespitinde İspat Yükü

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 1 hükmü, malvarlığının aktifinin içeriğinin belirlenmesinde ispat yükünün kime ait olacağını belirlemiştir. Söz konusu hükme göre, “*belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispat etmekle*” yükümlüdür. Burada sözü edilen ispat öncelikle eşler arasında söz konusudur. Ancak üçüncü kişilerce de böyle bir iddianın ileri sürülmesi durumlarında, aynı kural üçüncü kişiler için de geçerlidir⁵³. Hükme göre öncelikle, belirli bir malvarlığının mevcudiyetini iddia eden eş, bunu ispatla yükümlüdür. Bundan başka, TMK m. 222, f. 1’in diğer bir uygulama alanı da eşlere ait olduğu belli olan bir hakkın, hangi mal grubuna dâhil olduğunun ispatlanmasıdır. Buna göre, TMK m. 222, f. 1’e hükmü uyarınca, bir eşyanın herhangi bir mal grubuna ait olduğunu iddia eden eş, bunu ispat ile yükümlüdür⁵⁴.

⁵¹ Sarı, s. 117; Şıpka/ Özdoğan, s. 373.

⁵² Öğretideki bir görüşe göre burada TMK m. 6 ve TMK m. 188 hükmünden yararlanılabilir. Bkz. Şıpka/ Özdoğan, s. 373.

⁵³ Öztan, s. 456; Kılıçoğlu- Aile, s. 354; Şükran Şıpka, Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, Ocak 2011, (Şıpka-Edinilmiş), s. 123; Acabey- Sertifika Programı, s. 27.

⁵⁴ Bkz. Oy/ Oy, s. 60, 61.

b) Eşlerin Malvarlıklarında Yer Alan Pasiflerin Tespitinde İspat Yükü

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 1 hükmü, sadece eşlerin aktifinde yer alan hakların ispatında geçerlidir. Malvarlığının pasifinin içeriğinin belirlenmesinde ise HMK m. 190 hükmü uygulama alanı bulur⁵⁵.

Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 190, f. 1'e göre, "*ispat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir.*" Bu durumda, ilk olarak malvarlığının tasfiyesinde eşlerden birisinin pasifinde yer aldığı iddia edilen borçların varlığını ve miktarını, bundan lehine hak çıkaracak taraf ispat edecektir. Söz gelimi, tasfiye sırasında, üçüncü kişilere borcu olduğunu iddia eden eş, bu borcu ve miktarını ispat etmelidir. Çünkü söz konusu borcun varlığının ispatı neticesinde, diğer eşe daha az katılma alacağı ödeyecektir.

3. Eşlerin Malvarlıklarının Hangi Eşe ve Hangi Mal Grubuna Ait Olduğunun Tespitinde İspat Şekli

a) Genel Olarak

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesinde, eşlerin malvarlığı değerleri belirlenirken, malvarlığında yer alan aynı hakları, maddi yönleri ile fikri hakları, maddi değeri olan yenilik doğuran hakları, alacak haklarını, ortaklık haklarını ve diğer maddi değeri olan hakları ve borçları kapsayan bir döküm yapılacaktır⁵⁶.

İspat yükü kendine düşen taraf, mevcut uyuşmazlığın içeriğine göre, bu hak ve borçların varlığını veya kime ait olduğunu, söz konusu malvarlığı değeri üzerinden hak sahipliğini düzenleyen hükümler çerçevesinde her türlü delil ile ispatlayabilir⁵⁷.

⁵⁵ Bkz. yuk. §. III, C, 1.

⁵⁶ **Sarı**, s. 118.

⁵⁷ **Kılıçoğlu**- Katkı, s. 35; **Banu Fatma Günarlan**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı, Ankara 2017, s. 39; **Şıpka/ Özdoğan**, s. 362. "Davalı kocanın kişisel malı olan ve 1999 yılında edindiği 13500 TL emekli ikramiyesini taşınmaz satın aldığı 24.09.2002 tarihleri arasında başka bir iş veya amaçla kullandığı yeterince araştırılmamış bu hususta ispat külfetinin bulunduğu taraf da dikkate alınarak şahit ifadeleri yeteri açıklıkta alınmamıştır. Davanın açığa kavuşturulması için şahit beyanlarına yeniden başvurulmasına ihtiyaç

Herhangi bir taşınmazın kime ait olduğu hususunda tapu kayıtları esas alınarak ispat edilebilir. Taşınır olarak ise, öğretide haklı olarak belirtildiği gibi⁵⁸, zilyetliğin hak karinesi oluşturması açısından evlilik birliğinin özellikleri göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin ortak ev eşyaları açısından zilyetliğin hak karinesi işlevi bulunmamalıdır. Bunun gibi, eşlerden birisinin kullanımında olsa dahi, değerli ziynet eşyaları açısından zilyetliğe dayanan hak karinesinin çürütülmesi kolay olmalıdır. Motorlu taşıtlar gibi resmi bir sicile kayıtlı olan taşınır üzerinde hak sahipliği, resmi siciller esas alınarak ispat edilebilir.

Herhangi bir alacak veya borcun varlığı, dayanağını hukuki işlem oluşturduğu ölçüde HMK hükümlerine tabi olarak ispatlanmalıdır⁵⁹. Buna göre örneğin, kural olarak, bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri (2018 yılı için) 2960 (ikibindokuzyüzaltmış) Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle (2018 yılı için) ikibindokuzyüzaltmış Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz (HMK m. 200, f. 1)⁶⁰.

Ortaklık hakları, ilgili şirkete ait belge, kayıt ve defterlere dayanarak ispatlanabilir⁶¹.

b) Envanter Vasıtasıyla İspat

(1) Genel Olarak

Türk Medenî Kanunu'nun 216. maddesi, eşlerden birisinin talebi üzerine diğer eşe envanter düzenleme yükümlülüğü⁶² getirmiştir. Söz

---

bulunmaktadır.” Yargıtay 8. HD, 24.12.2009, E. 2009/3542, K. 2009/6402, Şıpka/Özdoğan, s. 362.

58 Sarı, s. 118, 119.

59 Sarı, s. 119.

60 Ancak, eşler arasında yapılan sözleşmeler açısından HMK m. 203, f. 1-a hükmü unutulmamalıdır.

61 Sarı, s. 119.

62 “Envanterin tutulmasını talep, eşlerden birisi için hak, diğeri için yükümlülüktür.” Öztan, s. 415.

konusu maddenin birinci fıkrası, “eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir.” şeklindedir. Maddenin me hazı, İsviçre Medenî Kanunu’nun 195 a maddesidir^{63,64}. Bu düzenleme, mal rejimlerinin tasfiyesinde, malların eşlere aidiyeti konusunda ortaya çıkabilecek ispat sorunları başta olmak üzere, eşlerin malvarlıklarının içeriğine ilişkin uyumsuzluklarda ispat kolaylığı sağlamayı amaçlamaktadır⁶⁵.

Türk Medenî Kanunu m. 216 hükmü, emredici bir hükümdür. Bu sebeple eşlerin önceden bu haktan vazgeçmeleri mümkün değildir⁶⁶. Bu hakkı kaldıran veya zorlaştıran sözleşmeler de kesin hükümsüzdür⁶⁷.

Envanter, düzenlendiği anda mevcut olan malların dökümü ile ilgilidir⁶⁸. Dolayısıyla envanterin, düzenlenmesinden sonraki bir tarihte iktisap edilecek olan (müstakbel) malları kapsayacak şekilde düzenlenmesi ve onlar hakkında ispat kolaylığı sağlanması mümkün değildir.

Envanter, mal rejimlerine ilişkin genel hükümler kısmında düzenlenmiştir. Buna göre, bütün mal rejimlerinde geçerli olmak üzere

⁶³ **Kılıçoğlu-** Aile, s. 334.

⁶⁴ Alman Hukukunda da benzer bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre eşler, başlangıç malvarlıklarına ilişkin olarak bir envanter tutabilirler. Eşlerden her biri, kendi başlangıç malvarlığına ilişkin bir envanter tutulmasına iştirak etmesini, diğer eşten talep edebilir. Düzenlenen envanterin doğruluğu karine olarak kabul edilir ve aksi ispat edilebilir (**Acabey-** Yasal Mal Rejimi, s. 129).

⁶⁵ **Gümüş-** Mal Rejimleri, s. 246; **Özdamar/ Kayış/ Yağcıoğlu/ Akgün,** s. 40; **Öztañ,** s. 415; **Nurten Yetik,** Boşanma Anlaşmalı Boşanma ve Mal Rejimleri, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2008, s. 117. Eşler arasındaki mal ilişkilerinin önemi, bunun ortaya çıkardığı sorunlar ve özellikle evlilik anlayışı ile mal rejimleri arasındaki karşılıklı ilişki hakkında bkz. **Muammer Aksoy,** Mukayeseli Hukuk Açısından Karı Koca Mal Rejimi ve Miras Hukuku İle Bağı, Ankara 1964, s. 15 vd.

⁶⁶ **Kılıçoğlu-** Katkı, s. 92; **Zeytin,** s. 91; **Sarı,** s. 120; **Kılıçoğlu-** Aile, s. 335; **Kılıçoğlu-** Yenilikler, s. 186; **Öztañ,** s. 415.

⁶⁷ **Sarı,** s. 120; **Kılıçoğlu-** Edinilmiş Mallar, s. 30.

⁶⁸ “Defter, tutulma anı itibarıyla malvarlığına dönük karineyi ortaya koyar.” (bkz. **Acar,** s. 144).

envanter düzenlenebilir⁶⁹. Envanter masrafları normal olarak evlilik birliği giderlerine tabidir^{70,71}.

Kanaatimizce envanter, ispat veya delil sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilemez. Bundan başka, tarafların, tasfiyede ispatın sadece envantere dayanılarak yapılacağı hususundaki anlaşmaları da geçersizdir⁷².

(2) Taraflar

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1, malların envanterinin tutulması talep hakkını eşlere tanımıştır. Söz konusu hüküm, “eşler”den bahsetmektedir. Hükümün lafzına göre, malların envanterinin düzenlenmesini talep edebilmek için tarafların evli olmaları gerekmektedir. Buradan, kanun koyucunun envanter düzenlenmesini talep imkanının zamansal sınırlarını belirlediği sonucuna ulaşılmaktadır. Buna göre, TMK m. 216 hükmündeki envanter düzenlemesi, evliliğin devam ettiği dönem için geçerlidir. Bu dönem evlilik öncesini veya sonrasını kapsamaz. Başka bir ifadeyle, nişanlılar ve boşanmış eşler TMK m. 216 kapsamında malların envanterini düzenleyemeyeceklerdir. Buna karşılık, evlilik birliğinin kurulmasından önce ve sonra, tarafların resmî bir senet düzenleyerek malların dökümünü yapmalarında kanuni engel bulunmamaktadır. Fakat bu resmi senet, TMK m. 216 kapsamına dâhil olmayacak, genel hükümlere tabi olacaktır. Ancak öğretilerdeki bir görüşe göre, tasfiye evliliğin sona erdiği bir anda yapılıyorsa, artık bu

⁶⁹ **Acabey-** Mal Grupları, s. 527; **Acabey-** Sertifika Programı, s. 28; **Elif Sonsuzoğlu,** Medenî Kanun’da Mal Rejimi Düzenlemeleri ve Vergi Hukukundaki Etkileri, İstanbul 2006, s. 17.

⁷⁰ **Öztaş,** s. 415; **Gümüş-** Mal Rejimleri, s. 248.

⁷¹ TNB’nin, 2003 tarihli, 117 sayılı Hukuk Dergisi’nde yayınlanan “Mal Rejimi Sözleşmeleri” başlıklı bildiri; “Türk Medenî Kanununun 216. maddesinde yer alan envanter senedinin mal rejimi sözleşmeleri gibi değer ihtiva etmediği takdirde harçlar kanununun 2 sayılı tarifesinin II. bölümünün 11. maddesi gereğince maktu harca ve maktu damga verisine tabi tutulmasının, değer ihtiva ettiği takdirde ise nisbi harç ve damga vergisine tabi tutulmasının uygun olacağı, değer gösterme zorunluluğunun bulunmadığı” ifade edilmiştir. (bkz. TNB Hukuk Dergisi, 15.05.2003, s. 117). 2018 yılı itibarıyla bu harç miktarı, 74.80 TL’dir [bkz. Harçlar Kanunu Genel Tebliği, 29.12.2017 tarihli, 30285 sayılı (mükerrer) RG].

⁷² Medenî muhakeme hukukunda ispat sözleşmeleri için bkz. **Sema Taşpınar,** Medenî Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001.

tasfiye kapsamında envanter tutulmasını isteyebilmek mümkün olmalıdır⁷³.

Envanter düzenlenmesini eşlerden herhangi birisi isteyebilir. Bu durumda diğer eşin envanterin düzenlenmesine katkıda bulunması, envanter düzenlenmesi için gereken bilgi ve belgeleri sunması gerekmektedir⁷⁴. Başka bir ifadeyle, eşlerden birisinin talebi üzerine diğer eşin envanter düzenlenmesine katılması kanuni bir yükümlülüktür⁷⁵. Ancak önemle ifade edilmelidir ki, TMK m. 216 hükmü, diğer eşin bu yükümlülüğünü yerine getirmekten kaçınması durumunda herhangi bir yaptırım öngörmemiştir⁷⁶. Öğretide, envanter düzenlenmesi talebinde bulunan eşin, aile mahkemesine⁷⁷ başvurarak mahkemeden envanter düzenlenmesini talep edebileceği ifade edilmektedir⁷⁸. Öğretideki bir görüşe göre, aile mahkemesi gerek gördüğü takdirde, notere envanter düzenlemesi için yetki verebileceği gibi, envanteri bizzat da düzenleyebilir⁷⁹. Ancak öğretideki başka bir görüşe göre, söz konusu

---

73 **Sarı**, s. 124.

74 İMK m. 170'te düzenlenen bilgi verme yükümlülüğüne, TMK'da yer verilmemiştir. Ancak, TMK m. 216, İMK m. 170'in bir uzantısı olarak değerlendirilebilir (bkz. **Zeytin**, s. 91).

75 **Öztaş**, s. 416.

76 **Zeytin**, s. 91; **Sarı**, s. 121.

77 Bu durumda görevli mahkeme, 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun m. 4'e göre aile mahkemesidir (bkz. **Selma Baktır**, Aile Mahkemeleri, Ankara 2003, s. 128). Yetkili mahkeme ise kanaatimizce, eşlerden birisinin yerleşim yeri olmalıdır.

78 **Kılıçoğlu**- Katkı, s. 92; **Öztaş**, s. 416; **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 247; **Sarı**, s. 121; **Zeytin**, s. 91; **Kılıçoğlu**- Edinilmiş Mallar, s. 30; **Şıpka**- Edinilmiş, s. 53; **Acar**, s. 143; **Ali İhsan Özüğür**, Mal Rejimleri, Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara 2015, s. 38; **Ömer Uğur Gençcan**, Yeni Medenî Kanununun Aile Hukukuna Getirdiği Yenilikler ve Uygulanması Sempozyumu, (Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler ve Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi), TÜBAKKOM Ankara 2003, (**Gençcan**- Sempozyum), s. 101; **Acabey**- Mal Grupları, s. 527; **Acabey**- Sertifika Programı, s. 28; **Şıpka/Özdoğan**, s. 144; **Sonsuzoğlu**, s. 17; **Ömer Uğur Gençcan**, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa Göre Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler ve Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Ankara 2002, (**Gençcan**- Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler), s. 70.

79 **Ömer Uğur Gençcan**, Mal Rejimleri, Ankara 2010, (**Gençcan**- Mal Rejimleri), s. 183; **Acar**, s. 143, dn. 148; **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 247; **Acabey**- Mal Grupları, s. 527; **Acabey**- Sertifika Programı, s. 28.

hükümde “resmi senet”ten söz edilmiş, “resmi karar”dan söz edilmemiştir. Bu sebeple, mahkemeye başvurmak suretiyle envanter düzenlenmesi talep edilemez⁸⁰. Kanaatimizce mahkeme, envanter düzenlemekten kaçınan eşin yerine kayyım atayarak da envanter düzenlenmesini sağlayabilir.

Eşlerden birisinin envanter düzenlenmesini istemesi durumunda, envanterin düzenlenebilmesi için üçüncü kişilerdeki bilgi ve belgelere ihtiyaç duyulması halinde, üçüncü kişilerin envanter düzenlenmesi için gereken belgeleri sunma yükümlülüğü var mıdır? Kanunda bu hususta herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimizce, TMK m. 216 kapsamında üçüncü kişilerin böyle bir yükümlülüğü bulunmamaktadır. Dolayısıyla, envanter düzenlenmesi talebinde bulunan eş, mahkemeye başvurarak üçüncü kişileri, ellerindeki bilgi ve belgeleri sunmaya zorlayamayacaktır.

Öğretide, diğer eşin, envanter düzenlenmesini isteyen eşin bu talebini yerine getirmekten kaçınması durumunun, TMK m. 206, f. 1, b. 4 kapsamında haklı neden olarak kabul edilebileceği ifade edilmektedir⁸¹. Buna göre, mallar hakkında envanter düzenlenmesini isteyen eş, diğer eşin envanter düzenlenmesinden kaçınması halinde, TMK m. 206 kapsamında olağanüstü mal rejimine geçilmesini mahkemeden talep edebilecektir.

Envanter düzenlenmesi için tarafların fiil ehliyetine sahip olmaları gerekmektedir. Malların envanterinin tutulmasını talep hakkı, öğretideki bir görüşe göre, nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Buna göre, kural olarak eşler bu hakkı şahsen kullanmak zorundadır. Ancak eşlerden birisinin ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde bu hak yasal temsilciler tarafından kullanılabilir⁸². Buna karşılık, öğretideki diğer bir görüşe göre, envanter tutulmasını talep hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan değildir. Bu nedenle, iradî veya yasal temsilciler vasıtasıyla kullanılabilir⁸³.

---

80 Kılıçoğlu- Aile, s. 335.

81 Şıpka- Edinilmiş, s. 53; Zeytin, s. 69, 91; Uçar, 329.

82 Kılıçoğlu- Aile, s. 335; Acar, s. 143, dn. 151; Gümüş- Mal Rejimleri, s. 247. Kılıçoğlu'na göre burada nisbi şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak söz konusudur. Bkz. Kılıçoğlu- Aile, s. 335.

83 Sarı, s. 120.

Envanter düzenlenmesini isteme hakkı, sadece eşlere verilmiş, eşlerin alacaklılarına veya eşlerin mirasçılara verilmemiştir⁸⁴. Son olarak, diğer eşin katılımı olmaksızın düzenlenen envanterin TMK m. 216 kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir⁸⁵.

(3) *Envanterin Konusu ve İçeriği*

Envanter, düzenlenme anında eşlerin bütün malvarlıklarının dökümü olarak düzenlenecektir. Kanunda “*mallar*” ifadesine yer verilmiştir. Öğretideki bir görüşe göre, burada kast edilen malvarlıklarının aktifleri, yani eşlerin malvarlıklarında yer alan bütün malvarlığı değerleridir⁸⁶. Buna göre, eşlerin malvarlığı değerlerinin neler olduğunun tespiti ile birlikte, söz konusu malların edinilmiş mallara katılma rejimi çerçevesinde edinilmiş mal mı yoksa kişisel mal mı olduğu hususu da envantere belirtilecektir. Görüldüğü üzere öğretide, kanunda geçen “*malları*” ifadesi, eşlerin “*aktif malvarlığı değerleri*” olarak yorumlanmaktadır.

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1 hükmü, eşlerin borçlarını envanterin kapsamına dâhil etmemiştir. Bu durumda TMK m. 216 kapsamında eşlerin, diğer eşin borçları hakkında envanter düzenlenmesini talep hakkı yoktur. Başka bir ifadeyle, TMK m. 216’ya göre kendisinden envanter düzenlenmesi talep edilen eşin, envanterin düzenlenmesi için borçlarını bildirme yükümlülüğü bulunmamaktadır. Ancak eşlerin aralarında anlaşarak, borçlarını da kapsayan envanter düzenlemelerinin önünde kanuni bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda, envantere düzenlenen malvarlığı hakları açısından TMK m. 216 hükmü uygulanır. Ancak envantere dâhil olan borçlar açısından, TMK m. 216’da öngörülen hukuki sonuçlar ortaya çıkmayacaktır⁸⁷. Kanaatimizce, envanterin eşlerin borçlarını da kapsayacak şekilde düzenlenmesi durumunda envantere dâhil olan borçlar açısından, TMK’nın resmi senet hakkındaki genel hükümleri uygulanacaktır.

Eşler, envanterin içeriği konusunda sözleşme serbestisi kapsamında çeşitli sınırlamalar yapabilirler. Buna göre, sadece belirli bir malvarlığına

---

84 **Acar**, s. 143; **Sarı**, s. 120.

85 **Gümüş-** Mal Rejimleri, s. 247.

86 **Sarı**, s. 121.

87 **Sarı**, s. 122.

ilişkin envanter düzenlenebileceği gibi, belirli bir zaman dilimini kapsayan veya yalnızca bir eşin malvarlığı değerlerini konu alan envanter de düzenlenebilir⁸⁸. Ancak defter tutulmuş ise, kural olarak ilgili eşin bütün malvarlığının kaydedildiği varsayılır. Bu durumun aksi ispat edilebilir⁸⁹.

Eşler, evlilikleri süresince birden fazla envanter düzenleyebilirler. Buna göre, daha önce envanter düzenlenmiş olması, eşlerin yeniden envanter düzenlemelerine engel değildir. Böylelikle, malların envanterlerinin güncelliği sağlanmış olacaktır⁹⁰.

(4) Şekil

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1’de, envanterin resmi senetle düzenlenebileceği öngörülmüştür. Kanaatimizce, söz konusu şekil şartı, geçerlilik (sıhhat) şartıdır. Envanter düzenlenmesini talep eden eş, bunun resmi senetle düzenlenmesini talep edebilecektir.

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1’de, envantere resmiyet kazandıracak merci belirlenmemiştir. 1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 60, f. 1, b. 2’ye göre “*kanunlarda resmi olarak yapılmaları emredilen ve mercileri belirtilmemiş olan bütün hukuki işlemleri bu kanun hükümlerine göre yapmak*” görevi noterlere verilmiştir. Buna göre, TMK m. 216’da belirtilen envanterin noterde düzenlenmesi gerekmektedir⁹¹.

Söz konusu maddede, envanterin düzenleme şeklinde mi yoksa onaylama şeklinde mi düzenleneceğine dair herhangi bir açıklık yoktur. Öğretideki bir görüşe göre, onaylama şeklinde düzenlenen envanter anılan madde kapsamına girmez. Buna göre, envanter sadece düzenleme

88 **Acabey-** Mal Grupları, s. 527; **Öztañ,** s. 416. Bundan başka eşler, envantere konu olan malvarlıklarının mali değerlerine de yer verilebilir. Ancak bu değerlere ilişkin açıklamalar, TMK m. 216, f. 2’deki karineden yararlanamaz (**Nazif Kaçak,** Boşanmada Mal ve Paraların Paylaşımı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2010, s 118).

89 **Acar,** s. 144.

90 **Sarı,** s. 124.

91 **Dural/ Ögüz/ Gümüş,** s. 203; **Kılıçoğlu-** Aile, s. 335; **Sarı,** s. 122; **Zeytin,** s. 92; **Özğür,** s. 38; **Aküntürk/ Ateş Karaman,** s. 154; **Acabey-** Mal Grupları, s. 527; **Özdamar/ Kayış/ Yağcıoğlu/ Akgün,** s. 39; **Sonsuzoğlu,** s. 17; **Gençcan-** Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler- s. 70; **Abdulkerim Yıldırım,** Türk Aile Hukuku Ankara 2014, s. 98.

şeklinde yapılabilir⁹². Kanaatimizce bu görüş yerinde değildir. Çünkü madde hükmünde resmi senetten bahsedilmiştir. Resmi senetler, düzenleme veya onaylama şeklinde olabilir. Bundan başka, TMK m. 205 hükmüne göre mal rejimi sözleşmesi, noterde düzenleme veya onaylama şeklinde yapılır. Görüldüğü üzere, eşler arasındaki malvarlıklarını doğrudan ilgilendiren mal rejimi sözleşmesi dahi noterde onaylama şeklinde yapılabilirse, mallar hakkında ispat kolaylığı sağlayacak olan envanterin evleviyetle onaylama şeklinde de düzenlenebileceğini kabul etmek gerekir^{93,94}. Bundan başka, kanaatimizce envanter, Noterlik Kanunu m.198/A hükmü uyarınca elektronik ortamda da düzenlenebilir⁹⁵.

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1’de eşlerden birisinin, diğerinden malların envanterlerinin resmi senetle yapılmasını isteyebileceği ifade edilmektedir. Ancak buradan, eşlerden birisinin talebi üzerine diğerinin, tek taraflı olarak envanter düzenlemesi gerektiği anlaşılmamalıdır. Eşler arasında düzenlenen envanter, eşler tarafından imzalanmalıdır.

İster onaylama şeklinde olsun ister düzenleme şeklinde olsun, eşler arasında envanter düzenlenirken, noterin eşlerin beyanlarının doğru olup olmadığı hususunda ayrıca bir araştırma yapmasına gerek yoktur. Noter, gerekli hukukî bilgilendirmeden sonra, tarafların beyanlarını resmi senede bağlamakla yetinecektir⁹⁶.

Eşlerin, envanterin içeriği hakkında uyuşmazlık yaşamaları durumunda ne olacaktır? Söz gelimi, envanterin düzenlenmesi sırasında belirli bir malın kime ait olduğu hususunda uyuşmazlık yaşanabilir. Bu

---

92 **Sarı**, s. 123; **Günarşlan**, s. 41; **Acabey**- Sertifika Programı, s. 28.

93 TNB’nin, 2003 tarihli, 117 sayılı Hukuk Dergisi’nde yayınlanan “Mal Rejimi Sözleşmeleri” başlıklı bildiri; “Türk Medenî Kanununun 216. maddesinde yer alan envanter senedinin de noterliklerde düzenlenmesi gerektiği, bu envanter senedinin kanunu hazırlayan komisyonunun başkanı Prof. Ahmet Kılıçoğlu’nun görüşüne uygun olarak her iki eşin katılımı ile "düzenleme envanter senedi" başlığı altında yapılmasının” uygun olduğu ifade edilmiştir (bkz. TNB Hukuk Dergisi, 15.05.2003, s. 117).

94 “Envanterin resmi şekilde noterde yapılması gerekir; fakat mutlaka da mal rejimi sözleşmesi şeklinde yapılması şart değildir.” **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s. 154.

95 Bkz. **Özbek/ Yardım**, s. 3 vd.

96 **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 248; **Zeytin**, s. 92; **Acar**, s. 144, dn. 155; **Acabey**- Mal Grupları, s. 527; **Acabey**- Sertifika Programı, s. 28.

tür bir uyuşmazlık çıkması durumunda öğretideki bir görüşe göre, genel hükümler çerçevesinde uyuşmazlığın giderilmesine yönelik bir davanın açılması ve mahkemenin vereceği karara göre envanterin düzenlenmesi gerekecektir⁹⁷.

Son olarak kanaatimizce, TMK m. 166, f. 3 kapsamında yapılan anlaşmalı boşanma protokolünde⁹⁸ malların envanterine ilişkin yapılan düzenlemeler, TMK m. 216 kapsamında envanter kabul edilmemez. Zira TMK m. 216, envanterin resmî şekilde yapılmasını öngörmektedir⁹⁹.

(5) *Envanterin Tescili Sorunu*

Eşlerin TMK m. 216'ya göre düzenledikleri envanterin herhangi bir yerde tescil edileceğine dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum, envanterin varlığının ispatı açısından birtakım zorlukları beraberinde getirir. Özellikle evliliğin ölümle sona ermesi durumunda, bu envanterin düzenlendiğinin ispatı zor olacaktır. Zira evliliğin ölümle sona erdiği hallerde, düzenlenen envanteri menfaatlerine uygun bulmayan sağ kalan eş ya da mirasçılar, envanteri imha edebilir ya da böyle bir envanterin varlığını bildirmeyebilir.

Kanaatimizce, eşler arasında envanter düzenlenmesi durumunda, düzenlenen envanterin, (vasiyetnamelerde olduğu gibi) Noterlik Kanun m. 69'a¹⁰⁰ benzer bir düzenleme yapılarak, saklanmasını öngören bir düzenleme yapılmalıdır.

(6) *Envanterin İspat Kabiliyeti*

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 2 hükmü, bir adi kanuni karineye yer vermektedir. Bu hüküm, “*bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir.*” şeklindedir. Fıkra hükmüne göre, envanterde düzenlenen hususların doğruluğu kabul edilecektir. Ancak bu

⁹⁷ Sarı, s. 122.

⁹⁸ TMK m. 166, f. 3 uyarınca düzenlenen anlaşmalı boşanma protokolünde, mal rejimlere ilişkin hususların düzenlenmesinin hukuki sonuçları için bkz. **Mustafa Serdar Özbek**, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 2. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2016, s. 862 vd; **Şipka/ Özdoğan**, s. 321, 322.

⁹⁹ Bkz. yuk. II, C, 3, b, (4).

¹⁰⁰ Bkz. dn. 19.

da envanterin, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmış olması şartına bağlanmıştır. Buna göre, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmış olması durumunda -aksi ispatlanmadıkça- envanterin doğruluğu kabul edilecektir. Görüldüğü üzere kanun koyucu, TMK m. 216, f. 2 hükmünde, envanterin doğruluğunu kabul eden adi kanuni karineye yer vermiş, ancak bunu, envanterin malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmış olması şartına bağlamıştır.

Öğretideki bazı yazarlar, düzenlenen envanterin ispat yükünü tersine çevirdiğini ifade etmektedir¹⁰¹. Ancak kanuni karinelerin ispat yükünü tersine çevirdiği görüşü yerinde değildir. Çünkü kanuni karinelerin bulunması durumunda ispat yükü yine başta ispat yükü kendisine yüklenmiş kişidedir. Ancak ispat yükü kendisine yüklenmiş kişi, kanuni karineden yararlanırsa, bu kişinin ispat yükü ortadan kalkmış olur. Artık o kişinin ispat yüküne konu olan vakiayı ispat etmesine gerek yoktur. İşte bu durumda karşı tarafın yapacağı, bu karineyi çürütmek olacaktır. Bu durumda karşı tarafa düşen, ispat yükü değil, delil gösterme yüküdür¹⁰².

TMK m. 216, f. 2'de düzenlenen ve envanterin malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenmiş olması şartına bağlanan karine, kesin değildir; aksi ispat edilebilir. Bu durumda, bu envanterin gerçeği yansıtmadığının ileri sürülmesi ve söz konusu iddiayı ispat etmek için delil gösterilmesi suretiyle bunun ispatlanması mümkündür¹⁰³.

Yukarıda da ifade edildiği gibi, envanterde düzenlenen hususların doğruluğu, envanterin, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmış olması şartına bağlanmıştır. Bu durumda, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmamış olan envanterin ispat kabiliyeti ne olacaktır? Başka bir ifadeyle, malların getirilmesinden

---

101 **Şıpka-** Edinilmiş, s. 126; **Sarı**, s. 124, 189; **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s. 154; **Gümüş-** Mal Rejimleri, s. 246, 275; **Şıpka/ Özdoğan**, s. 374.

102 **Umar/ Yılmaz**, s. 173, 174; **Umar**, s. 575; **Tanrıver**, s. 778, 784, 785; **Atalay**, s. 15; **Hakan Albayrak**, *Medenî Usul ve İcra-İflas Hukukunda Yaklaşık İspat*, Ankara 2013, s. 384.

103 **Akıntürk/ Ateş Karaman**, s. 154; **Kılçoğlu-** Aile, s. 335; **Sarı**, s. 124; **Şıpka-** Edinilmiş, s. 53; **Acar**, s. 144, 145; **Günarslan**, s. 41; **Sonsuzoğlu**, s. 17, 95; **Gençcan-** Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler, s. 71. Envanterin ispat şekli için bkz. a.ş. III, C, 3, b, (7).

başlayarak bir yıl içinde düzenlenmemiş olan envanterin doğru olduğu kabul edilmeyecek midir? Bu hususta TMK m. 216'da açıklık bulunmamaktadır. Öğretideki baskın görüşe göre, bu durumda envanterin etkisi, genel hükümler (TMK m. 7) çerçevesinde kalacaktır¹⁰⁴. TMK m. 7 hükmü, resmi senetler lehine bir adi kanuni karineye yer vermiştir. Buna göre, resmi senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluştururlar¹⁰⁵. Bilindiği üzere TMK m. 216, f. 1'e göre, envanter, resmi senet olarak düzenlenir. Bu durumda, TMK m. 7 uyarınca envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenmiş olsun veya olmasın, -resmi senet hükmünde olduğu için- belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturacaktır. Dolayısıyla TMK m. 7 hükmü, her durumda envanter lehine adi kanuni karine öngörmektedir.

Sonuç olarak, kanaatimizce TMK m. 216, f. 2 hükmünün, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenen envanterin aksi ispatlanmış olmadıkça doğruluğunu kabul etmiş olması, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenmemiş olan envanterin doğruluğu hususundaki adi kanuni karineye engel teşkil etmez. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, resmi senet olarak düzenlenen envanter, TMK m. 7 hükmü kapsamında -her zaman- belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturacaktır.

Öte yandan, öğretideki bir görüşe göre¹⁰⁶, TMK m. 216, f. 2 hükmüne göre envanter, yasal içeriği ile sınırlı olarak ve mal rejiminin tasfiyesi yönünden eşler ile birlikte üçüncü kişiler yönünden de delil vasfına sahiptir. Buna karşılık, TMK m. 7'ye göre envanter, sadece eşler yönünden delil niteliğini haizdir. Kanaatimizce, TMK m. 216, f. 2

¹⁰⁴ **Dural/ Ögüz/ Gümüş**, s. 203; **Gümüş- Mal Rejimleri**, s. 247; **Zeytin**, s. 92; **Sarı**, s. 174; **Acar**, s. 144, dn. 158. Buna karşılık öğretideki bir görüşe göre ise, bir yıllık süre geçtikten sonra düzenlenen envanterin ispat gücü, bir adi senedin ispat gücü gibidir (**Acabey- Mal Grupları**, dn. 150'de anılan yazarlar, s. 528, dn. 150; **Acabey-Sertifika Programı**, s. 28).

¹⁰⁵ **Jale G. Akipek/ Turgut Akıntürk/ Derya Ateş Karaman**, Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, 1. Cilt, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış 9. Baskı, İstanbul 2012, s. 221; **M. Kemal Oğuzman/ Nami Barlas**, Medenî Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar, 20. Baskı, İstanbul 2014, s. 330; **Mustafa Dural/ Suat Sarı**, Türk Özel Hukuku, Cilt I Temel Kavramlar ve Medenî Kanunun Başlangıç Hükümleri, 7. Baskı, İstanbul 2012, s. 254.

¹⁰⁶ **Sarı**, s. 124, 125.

hükümünün envantere taraf olmayan üçüncü kişilere karşı da ileriye sürülebileceği görüşünün hukuki dayanağı yoktur. Dolayısıyla bu noktada, TMK m. 216, f. 2 ile TMK m. 7 arasında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Bundan başka, TMK m. 216, f. 2 hükmünün, envantere, düzenlendiği anın ötesinde, mal rejiminin sona erdiği tarih itibariyle mevcut hukuki durumun ortaya konulması açısından ispat gücü tanıdığı yönündeki görüşe de katılmıyoruz. Zira envanter, düzenlendiği anda mevcut bulunan malların dökümü ile ilgilidir. Envanterin düzenlenmesinden sonraki bir tarihte iktisap edilen malları kapsamı ve onlar hakkında karine oluşturması mümkün değildir. Dolayısıyla kanaatimizce, TMK m. 216, f. 2 ile TMK m. 7 arasında bu açıdan da herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

(7) İspat Usulü

Tasfiye sırasında taraflardan birisi, TMK m. 216 hükmü kapsamında düzenlenmiş bir envanteri delil olarak mahkemeye göstererek, tasfiyede söz konusu envanterin dikkate alınmasını sağlayabilir. Tasfiye sırasında taraflardan birinin, TMK m. 216 hükmüne göre düzenlenmiş bir envantere dayanması durumunda, karşı taraf, söz konusu envanterin gerçeği yansıtmadığını ileri sürebilir. Bu durumda, eşlerin TMK m. 216 hükmüne göre düzenledikleri envanterin aksinin nasıl ispat edileceği hususu gündeme gelmektedir. Öğretide, eşler arasında düzenlenen envanterin aksi, her türlü delil ile ispat edilebileceği¹⁰⁷; malların evlilik birliğine getirilmesinden itibaren, bir yıl içinde düzenlenen envanterin doğruluğunun aksi, kural olarak yazılı delil ile ispat edileceği¹⁰⁸ gibi görüşler ileri sürülmüştür. Ayrıca bir görüşe göre de, taraflar arasında envanter düzenlenmiş olması, tarafların diğer delillere başvurmamasını engellemez¹⁰⁹. Bilindiği üzere envanter, resmi senet şeklinde, noterde yapılmaktadır (TMK m. 216, f. 1; Noterlik Kanunu m. 60, f. 1, b. 2). Söz konusu şekil şartı, geçerlilik (sıhhat) şartıdır. TMK m. 7'ye göre, resmi sicil ve senetlerin içeriğinin doğru olmadığının ispatı, kanunlarda başka bir hüküm bulunmadıkça, her hangi bir şekle bağlı değildir. Görüldüğü üzere, resmi sicil ve senetlerin içeriğinin doğru olmadığının her türlü delille ispat edilebilmesi, kanunlarda aksine özel bir düzenlemenin

---

¹⁰⁷ Şıpka- Edinilmiş, s. 126.

¹⁰⁸ Özdamar/ Kayış, s. 33; Acar, s. 145

¹⁰⁹ Kılıçoğlu- Aile, s. 335.

getirilmemiş olmasına bağlanmıştır. HMK m. 201 hükmü ise, senede karşı tanıkla ispat yasağını (senede karşı senetle ispat kuralını) düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, miktarı ne olursa olsun senede karşı ileri sürülen her türlü hukuki işlemin iddiasının yine senetle yapılması gerekmektedir. Ancak, bilindiği üzere, TMK m. 216, f. 1’de düzenlenen şekil şartı, geçerlilik (sıhhat) şartıdır. Bu sebeple kanaatimizce, Türk Borçlar Kanunu m. 13, f. 1, c. 1 ve Noterlik Kanunu, m. 81, f. 2 hükümleri uyarınca, envanterin gerçeği yansıtmadığının ispatı, TMK m. 216, f. 1 hükmü kapsamında noterde yapılan bir envanter ile yapılmalıdır¹¹⁰. Bundan başka kanaatimizce, HMK m. 208, f. 4 hükmü kapsamında, envanterin sahte olduğuna ilişkin sahtelik davası da açılabilir. Buna göre, söz konusu envanterin sahteliğini iddia eden taraf, ilgili evraka resmiyet kazandıran kişiyi (noteri) de taraf göstererek bir sahtelik davası açabilir (HMK m. 208, f. 4).

c) Karineler Vasıtasıyla İspat

(1) Paylı Mülkiyet Karinesi

Tasfiyede, öncelikle eşlerin hangi malvarlığı değerlerine sahip olduğu, sonrasında da eşlere ait olduğu belirtilen belli malvarlığı değerlerine eşlerden hangisinin sahip olduğu tespit edilir. Ancak özellikle eşlerin ortak kullanımındaki ev eşyaları gibi bazı malvarlığı değerlerinin¹¹¹ eşlerden hangisine ait olduğunun ispatı zordur. İşte, hiçbir eşin malvarlığı değerlerini kendisine ait olduğunu ispatlayamaması durumunda, TMK m. 222, f. 2 hükmü uygulanacaktır. Söz konusu hükme göre, “eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde” sayılır. Görüldüğü üzere, eşlerin belirli bir eşya üzerindeki hak sahipliğini ispatlayamaması durumunda, bu eşyanın eşlerin paylı mülkiyetinde sayılacağı kabul edilmiştir^{112,113}. Söz gelimi, eşlerin birlikte para yatırdıkları bir

¹¹⁰ Bkz. **Kuru**- Muhakeme Usulü, s. 2358 vd.

¹¹¹ **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 276; Ayrıca Bkz. **Şıpka/ Özdoğan**, s. 148, 149 ve 150’de yer alan Yargıtay kararları ve s. 373.

¹¹² **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 276; **Sarı**, s. 126; **Acabey**- Sertifika Programı, s. 29; **Kılıçoğlu**- Aile, s. 354; **Öztan**, s. 456; **Çiğdem Mine Yılmaz/ Sevgi Bozkurt Yaşar**, Eşler Arasındaki Mal Rejimi Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Payların İktisabı, TBB Dergisi, 2017/ 133, s. 460; **Gökçen Topuz**- Edinilmiş Mal, s. 98; **Oy/ Oy**, s. 61, 62.

hesaptaki paraların hangi eşe ait olduğu ispat edilemez ise, Kanunen bu malların eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu kabul edilir¹¹⁴. TMK m. 222, f. 2 hükmü, sadece mülkiyete ilişkin olup, borçları kapsamamaktadır¹¹⁵.

Öğretideki bir görüşe göre, TMK m. 222, f. 2'deki durum varsayımdır¹¹⁶. Buna karşılık öğretideki başka bir görüşe göre buradaki durum teknik anlamda bir varsayım değil, kesin karinedir^{117,118}. Çünkü burada aksini ispat faaliyetinin yapılamamasına bir sonuç bağlanmakta ve artık bağlanan bu sonucun aksi ispat edilememektedir. Gerçekten de TMK m. 222, f. 2'deki durum, bir malın mülkiyeti konusunda eşlerin yapmış oldukları ispat faaliyetleri neticesinde, o malın eşlerden hangisine ait olduğunun belirlenememesi neticesinde söz konusu olur. Görüldüğü üzere kanun, bir malın eşlerden hangisine ait olduğunun ispat edilememesi durumuna, o malı eşlerin paylı mülkiyetinde sayma sonucunu bağlamıştır. Bu sebeple kanaatimizce tarafların bir malın kendilerine ait olduğunu ispat edememeleri neticesinde meydana gelmiş bu durumun aksinin ispatının tekrar söz konusu olması mümkün değildir. Çünkü eğer o malın eşlerden birisine ait olduğu ispat edilebilseydi, bu, eşlerin ispat faaliyetleri sırasında söz konusu olacaktı ve zaten bu durumda TMK m. 222, f. 2'deki durum ortaya çıkmayacaktı.

113 “Maddede ‘onların paylı mülkiyetinde sayılır’ ifadesi ile yetinilmiş, her bir eşin bu maldaki payının ne olduğu ifade edilmemiştir. Burada TMK m. 688, f. 2'deki ‘Başka türlü belirlenmedikçe, paylar eşit sayılır’ hükmü uygulanacaktır.” **Kılıçoğlu-Aile**, s. 354.

114 **Kılıçoğlu**- Katkı, s. 91; **Ahmet M. Kılıçoğlu**, Medeni Kanun’umuzun Aile- Miras-Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Ankara 2003, (**Kılıçoğlu**- Yenilikler), s. 185; **Kılıçoğlu**- Edinilmiş Mallar, s. 29; **Öztan**, s. 457.

115 **Öztan**, s. 457; **Şıpka**- Edinilmiş, s. 125; **Şıpka/ Özdoğan**, s. 374.

116 **Yağcıoğlu**, s. 69; **Gümüş**- Mal Rejimleri, s. 276 ve dn 221’de adı geçen yazarlar.

117 **Fatma Tülay Karakaş**, Karine Kavramı Kanuni Karineler ve Varsayımlar, (K.İ.B.B), (E.T: 24.06.2018).

118 Varsayım, bir kurucu unsurun hukuki sonuçlarının, başka bir unsur için de aynen kabulüdür. Başka bir ifadeyle varsayım, belirli bir olaya kanunen bağlanan sonuçtur. Oysa karinede, belirli (A) vakıasından, belirli olmayan (B) vakıasının kabulü söz konusudur. Varsayımda her iki vakıa da bilinmektedir. Ancak ilk vakıa için kabul edilen hukuki sonuç, ikinci vakıa için de geçerli sayılmaktadır. Karinede ise birinci vakıa bilinmekte, ancak ikinci vakıa bilinmemektedir. Karinelerle varsayımların farkı için bkz. **Tanrıver**, s. 787, 788; **Pekcanitez/ Atalay/ Özkes**, s. 662, 663; **Umar/ Yılmaz**, s. 169; **Taşpınar**, s. 155, 156; **Budak/ Karaaslan**, s. 222.

Öğretideki bir görüşe göre, Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 2 hükmü, taşınmazlar açısından uygulanmaz. Çünkü taşınmazlar üzerindeki hak sahipliğinin tapu sicili vasıtasıyla belirlenmesi, taşınmazlar yönünden TMK m. 222, f. 2'nin uygulanmasını engellemektedir¹¹⁹.

Eşlerin paylı malları aynı zamanda edinilmiş mal niteliğini de taşıyabilir. Söz gelimi, evlendikten sonra eşlerin birlikte aldıkları ve tapuda ikisinin üzerinde gözükken bir ev, edinilmiş mal ve paylı mülkiyet konusu bir maldır¹²⁰. Öğretide, eşlerin bütün malvarlıklarının aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul eden TMK m. 222, f. 3 hükmünün, TMK m. 222, f. 2 hükmünün önemini azalttığı ifade edilmektedir¹²¹. Buna göre, herhangi bir malvarlığı değeri, aksi ispat oluncaya kadar edinilmiş mal sayılmakta ve diğer eş bu malın yarısı tutarında katılma alacağına sahip olmaktadır. Böylelikle, paylı mülkiyetteki hali ile eşit değerde alacak hakkı sahipliği elde etmektedir. Bu görüşe karşılık, öğretideki diğer bir görüşe göre, doğrudan bir eşya üzerinde pay sahibi olmak, söz konusu payın değeri ölçüsünde alacak hakkı sahibi olmak arasında nitelik farkı bulunmaktadır. Örneğin, paylı mülkiyet sahibinin, üstün yararın varlığını ispatlayarak diğer eşin payını alabilme imkânına sahip oluşu¹²², paylı mülkiyet ilişkisinin kabulünün avantajlarından birisi olarak değerlendirilebilir¹²³. Kaldı ki paylı mülkiyete tabi mal üzerinde paydaşların aynı hakkı (mülkiyet hakkı) bulunurken, katılma alacağı, eşlerden birisinin diğerine yöneltebileceği nisbi nitelikte bir alacak hakkından ibarettir.

(2) Edinilmiş Mal Karinesi

Türk Medenî Kanunu'nun edinilmiş mallara katılma rejimi ile ilgili hükümleri incelendiğinde, kanun koyucunun, eşlerin malvarlığı değerlerini edinilmiş mal olarak kabul etme eğiliminde olduğu ifade

¹¹⁹ Sarı, s. 126.

¹²⁰ Özdamar/ Kayış, s. 48.

¹²¹ Bkz. Sarı, s. 127, dn. 71'deki yazarlar.

¹²² TMK m. 226, f. 2'ye göre, paylı mallarda paylaşım, eşlerden birisinin daha üstün bir yararının yararı olduğunu ispat etmek ve diğerinin payını ödemek suretiyle aynı bir paylaşım şeklinde olabilir. Geniş bilgi için bkz. Ali Haydar Yağcıoğlu, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Yasal Alım Hakkı, İzmir 2007.

¹²³ Sarı, s. 127.

edilebilir. Gerçekten de edinilmiş mallara katılma rejimine dâhil olan edinilmiş mallar örnekleme yoluyla sayılırken, kanundan dolayı kişisel mallar sınırlı olarak sayılmıştır. Bundan başka, eşlerin sözleşme ile tasarruf edebildikleri sınırlı haller hariç, eşlerin iradeleri ile malvarlığı değerlerini mal gruplarından herhangi birisine özgülemeleri mümkün değildir¹²⁴. İşte kanun koyucunun, edinilmiş mallar lehine tutunmuş olduğu bu tavrın bir uzantısı da TMK m. 222, f. 3 hükmüdür. Söz konusu hükme göre, *bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir*. Görüldüğü üzere, kanunda edinilmiş mallar lehine bir durum öngörülmüştür¹²⁵. Burada ortada bir mal vardır ve maliki olan eş de bellidir. Ancak malik olan eşin, bunu evlilik süresince çalışması karşılığı mı satın aldığı, yoksa kendisine miras yolu ile mi kaldığı hususunda Kanun malın kişisel mal değil, edinilmiş mal olduğunu kabul etmiştir¹²⁶. Buna göre, bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul edilecektir¹²⁷.

¹²⁴ Zeytin, s. 111; Şıpka/ Özdoğan, s. 127.

¹²⁵ Kanaatimizce TMK m. 222, f. 3'te düzenlenen durum, teknik anlamda karine olarak nitelendirilemez. Çünkü burada bilinen bir vakıa ile bilinmeyen bir vakıanın varlığına ulaşılması durumu yoktur. Kanun, bir eşin bütün mallarını edinilmiş mal kabul etmiş, ancak aksinin ispatını mümkün kılmıştır. Bu sebeple kanaatimizce TMK m. 222, f. 3'teki durum sözde karinedir. Ancak, öğretildeki bir görüşe göre, TMK m. 222, f. 3 düzenlemesi karine değil, varsayımdır (**Gümüş-** Mal Rejimleri, s. 277). Oysa varsayımların aksi ispat edilemezken, TMK m. 222, f. 3'te kabul edilen durumun ise aksinin ispatı mümkündür. Bu sebeple öğretildeki bu görüşe katılmıyoruz.

¹²⁶ **Kılıçoğlu-** Yenilikler, s. 185; **Kılıçoğlu-** Katkı, s. 91; **Kılıçoğlu-** Edinilmiş Mallar, s. 29; **Öztaş,** s. 457; **Turan Ateş,** Türk Medenî Kanununda Edinilmiş (Kazanılmış) Mallara Katılma Rejimi, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 2007, s. 62; **Hüseyin Hatemi/ Burcu Kalkan Oğuztürk,** Aile Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2014, s. 103; **Şükran Şıpka/ Sezin Aktepe Artık,** Katılma Alacağı Davası Belirsiz Alacak Davası Olarak Açılabilir Mi?, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015), s. 435; **Oy/ Oy,** s. 62.

¹²⁷ “Dava; mal rejiminin tasfiyesine ilişkindir. Araç, eşler arasında mal ayrılığının geçerli olduğu dönemde edinilmiş ise, bu rejimde mal kime ait ise onundur. Şayet diğer eş, bu aracın edinilmesine maddi bir katkı sağlamış ise, ispatlaması şartıyla, katkısı karşılığı bir alacak talep edebilir. Araç edinilmiş mallara katılma rejiminin geçerli olduğu dönemde edinilmiş ise, bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir.” Yargıtay 2. HD, 11.03.2015, E. 2015/ 3260, K. 2015/ 4166, (E.T: 24.06.2018).

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 3'teki durumun aksi her türlü delil ile ispat edilebilir¹²⁸. TMK m. 222, f. 3'te düzenlenen durum, eşlerin aktif malvarlığı değerleri ile ilgilidir. Dolayısıyla eşlerin pasif malvarlığı değerleri hakkında TMK m. 222, f. 3 hükmü uygulanmaz¹²⁹. Ayrıca TMK m. 222, f. 3 hükmü, üçüncü kişilerin katılma alacağına yaptıkları icra takibi dışında sadece eşler arasında uygulanabilir¹³⁰.

(3) Edinilmiş Mallara İlişkin Borç Karinesi

Türk Medenî Kanunu m. 230, f. 2, c. 2 hükmüne göre, “*hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin*” sayılır. Kanaatimizce buradaki durum kesin karinedir. Çünkü TMK m. 222, f. 2'de olduğu gibi burada da aksini ispat faaliyetinin yapılamamasına bir sonuç bağlanmakta ve artık bağlanan bu sonucun aksi ispat edilememektedir¹³¹. TMK m. 230, f. 2, c. 2 hükmü ile TMK m. 222 hükmüne paralel bir düzenleme yapılarak hangi mal grubuna ait olduğu anlaşılamayan borçların edinilmiş mallara ilişkin olduğu kabul edilerek adil bir denge sağlanmaya çalışılmıştır¹³².

§ IV. Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağının İspatı

A. Değer Artış Payının İspatı

Değer artış payı (katkı) alacağı, TMK m. 227'de düzenlenmiştir. Düzenlemeye göre, “*eşlerden biri diğerine ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına hiç ya da uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunmuşsa, tasfiye sırasında bu malda ortaya çıkan*

¹²⁸ Şipka- Edinilmiş, s. 125; Kılıçoğlu- Katkı, s. 35; Acabey- Sertifika Programı, s. 29; Anıl/ Taner, s. 115; Sonsuzoğlu, s. 25.

¹²⁹ Aynı yönde bkz. Gümüş- Mal Rejimleri, s. 275.

¹³⁰ Gümüş- Mal Rejimleri, s. 274; Sonsuzoğlu, s. 25, 26.

¹³¹ Öğretide Zeytin, TMK m. 230, f. 2 hükmünün hem edinilmiş mal grubunun kapsamını hem de artık değere katılma alacağını belirlediğinden, emredici olduğunu, tarafların anlaşarak karinenin aksini kabul etmelerinin mümkün olmadığını ifade etmektedir. Bkz. Zeytin, s. 253.

¹³² Zeytin, s. 252; “ Bir taraftan siz hangi guruba girdiği tartışmalı olan mal edinilmiş mal karinesi gereğince edinilmiş mal sayıyorsanız; tartışmalı olan borcun da edinilmiş mala ilişkin olduğunun kabul edilmesi hakkaniyete, adalete uygun bir düzenleme sayılmalıdır diye düşünüyorum.” Acabey- Sertifika Programı, s. 29.

değer artışı için katkısı oranında alacak hakkına sahip olur ve bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre hesaplanır; bir değer kaybı söz konusu olduğunda katkının başlangıçtaki değeri esas alınır. Böyle bir malın daha önce elden çıkarılmış olması hâlinde hâkim, diğer eşe ödenecek alacağı hakkaniyete uygun olarak belirler. Eşler, yazılı bir anlaşmayla değer artışından pay almaktan vazgeçebilecekleri gibi, pay oranını da değiştirebilirler.” Değer artış payı alacağının tanımı öğretide: “Bir eşin evlilik süresince diğerinin bir mal edinmesine, malını iyileştirmesine, malını korumasına yönelik olarak karşılığında vazgeçmeksizin ve karşılığını tamamen veya uygun bir miktarda alamadığı, bir sözleşme ilişkisine dayanmayan kanundan doğan bir alacaktır¹³³.” şeklindedir. Değer artış payı alacağının söz konusu olabilmesi için, resmi bir evliliğin varlığı; katkının eşler arasında, malvarlığı veya emek ile karşılıksız olarak yapılmış olması; karşılığının ödenmemiş olması ve başka bir sözleşmeye dayanmaması gerekmektedir. Değer artış payı alacağı, hukukî nitelik itibarıyla kanundan doğan bir alacaktır^{134,135}.

133 **Kılıçoğlu-** Katkı, s. 8; Ayrıca bkz. **Zeytin**, s. 176 vd; **Nuri Aziz Midyat**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı, İstanbul 2017; **Zafer Zeytin**, Değer Artış Payı, Eklenecek Değerle ve Denkleştirme Alacağı, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17- 18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları, (Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (**Zeytin-** Sertifika Programı), s. 43; **Oy/ Oy**, s. 81 vd; **Şıpka/ Özdoğan**, s. 234.

134 **Kılıçoğlu-** Katkı, s. 8 vd. **Kılıçoğlu-** Edinilmiş Mallar, s. 57; **Kılıçoğlu-** Yenilikler, s. 215; **Şıpka-** Edinilmiş, s. 186 vd. **Ebru Ceylan**, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ocak 2006, s. 65; **Şamil Demir**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değerin Hesaplanması ve Paylaştırılması, ABD, 2014/ 1, s. 258; **İpek Betül Demir**, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Taraf İradelerinin Etkisi, Ocak 2018, s. 109. Değer artış payı talep edilebilmesinin şartları ile ilgili olarak bkz. **Midyat**, s. 15 vd.

135 “Değer artış alacağı talebi değerlendirilirken, tarafların sosyal ve ekonomik durumları göz önünde bulundurulmalıdır. Buna göre, değer artış alacağı talep edenin iddia edilen katkıyı sağlayabilecek durumda olup olmadığına; kendisinden değer artış alacağı talep edilenin de katkıya muhtaç durumda olup olmadığına dikkat etmek gerekmektedir. Söz gelimi, çalışmayan eş, diğer eşin edindiği mala katkıda bulunması mümkün olmadığından, katkı alacağı talep edemez” Yargıtay 13. HD, E. 2005/ 9963, E. 2005/ 16863, (bkz. **Kılıçoğlu-** Katkı, s. 35).

Mal rejiminin tasfiyesinde değer artış payı alacağı talebinde bulunan eşin, bu alacağının varlığını ispatlaması gerekmektedir¹³⁶. Bu açıdan, ispat yükü, değer artış payı alacağı bulunduğunu iddia eden eştedir. Kanaatimizce değer artış payı alacağı bulunduğunu iddia eden eş, bunu her türlü delil ile ispat edebilir¹³⁷.

B. Denkleştirme Alacağının İspatı

Türk Medenî Kanunu m. 220, f. 1, b. 1'e göre, yalnız eşin kullanımına yarayan eşyalar, hangi mal grubundan finanse edildiğine bakılmaksızın kişisel maldır. Mal edinilmiş mallarda finanse edilse dahi, yalnız bir eşin kullanımına yarıyor ise, kişisel mal sayılır. Ancak bu durum, diğer eşin edinilmiş mallarının, kişisel malları aleyhine azalmasına ve katılma alacağı azalmasına neden olabilir¹³⁸. İşte bu gibi durumlarda, hakkaniyeti sağlamak amacıyla, kanun koyucu denkleştirme alacağı kurumunu düzenlemiştir. TMK m. 230, f. 2'ye göre, *bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallarından ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir*. Yine TMK m. 230, f. 3 hükmü, *“bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır.”*şeklindedir. Görüldüğü üzere, yalnız eşin kişisel kullanımına yarayan eşyanın edinilmesinde, edinilmiş mallardan harcama yapılmışsa, eşin edinilmiş mal grubunun kişisel mal grubundan denkleştirme alacağı kabul edilmiştir¹³⁹. Denkleştirme alacağı için yalnız eşin kişisel kullanımına yarayan eşyanın eşin yaşam standartlarına göre gerekli ihtiyaçları aşan nitelikte olması gerekmektedir.

¹³⁶ Bkz. dn. 102. Ayrıca bkz. **Mustafa Şimşek**, Uygulamada Mal Rejimi Davaları, TBB Dergisi, Y. 2012, S. 99, s. 391.

¹³⁷ Yargıtay bir kararında, davacının katkı payı oranında tazminat talebinde, tanık dâhil her türlü deliller toplanıp sonuca karar verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Yargıtay 13. HD, E. 2006/ 8742, K. 2006/ 13209 (**Kılıçoğlu**- Katkı, s. 35); Bkz. **Zeytin**, s. 222.

¹³⁸ **Şıpka**- Edinilmiş, s. 238; **Kılıçoğlu**- Yenilikler, s. 213; **Mehmet Demir**, Türk Medenî Kanunu'na Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı, TBB Dergisi, Y. 2005, S. 61, s. 299.

¹³⁹ **Zeytin**, s. 162, 163; **Özer Deniz**, s. 68, 69; **Şıpka/ Özdoğan**, s. 208, 209.

Mal rejiminin tasfiyesinde denkleştirme alacağı talebinde bulunan eşin, bu alacağının varlığını ispatlaması gerekmektedir. Burada, ispat yükü, denkleştirme alacağı bulunduğunu iddia eden eştedir. Kanaatimizce, denkleştirme alacağı bulunduğunu iddia eden eş, bunu her türlü delil ile ispat edebilir.

Sonuç

TMK m. 202, f. 1 hükmü, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin uygulanmasının asıl olduğunu düzenlemiştir. Eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejimi dışında başka bir rejimin geçerli olduğunu iddia eden kişinin bunu ispatlaması gerekmektedir. Edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin mal rejimi sözleşmesinin yapıldığı durumlarda, bunu iddia eden, iddiasını ispatla yükümlüdür. Olağanüstü mal rejimine geçilip tekrar edinilmiş mallara katılma rejimine geçildiği durumlarda, eşler arasında edinilmiş mallara katılma rejiminin bulunduğunu iddia eden kişi, iddiasının ispatla yükümlüdür.

İMK m. 170’de düzenlenen eşlerin bilgi verme yükümlülüğü, TMK’da düzenlenmemiştir. Bu sebeple, tasfiye sırasında malvarlığı hakkında bilgi vermeyen diğer eşe karşı herhangi bir yaptırım uygulanamaz. Kanaatimizce İMK m. 170 hükmüne benzer bir hükmün TMK’da düzenlenmemesi bir eksikliktir.

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 1, eşler arasındaki malvarlığı değerlerinin ispatında ispat yükünün kime ait olacağını düzenlemiştir. Hükme göre, belirli bir malın eşlerden birine ait olduğunu iddia eden kimse, iddiasını ispatla yükümlüdür. Ancak söz konusu hüküm, eşlerin aktif malvarlığı değerlerinin ispatı ile ilgilidir; pasifleriyle ilgili değildir. Bu durumda, eşlerin aktif malvarlığı değerlerinin ispatında ispat yükü, TMK m. 222, f. 1’e göre belirlenirken, eşlerin pasiflerinin ispatında ispat yükü, HMK m. 190, f. 1’e göre belirlenecektir.

Eşlerin malvarlıklarının ispatı, kanaatimizce kural olarak herhangi bir şekilde tabi değildir. Ancak herhangi bir alacak veya borcun varlığı, dayanağını hukuki işlem oluşturduğu ölçüde HMK hükümlerine tabi olarak ispatlanmalıdır.

Türk Medenî Kanunu’nun 222. maddesinin 2. fıkrasına göre, eşlerden hangisine ait olduğu ispat edilemeyen mallar onların paylı mülkiyetinde sayılır. Kanaatimizce, TMK m. 222, f. 2’deki karine kesin karinedir. Çünkü söz konusu hükme göre, bir malın eşlerden hangisine ait olduğunun ispat edilememiş olması durumunda, o malın eşlerin paylı

mülkiyetinde olduğu kabul edilecektir. Dolayısıyla tarafların bir malın kendilerine ait olduğunu ispat edememeleri neticesinde meydana gelmiş bu karinenin aksinin ispatının tekrar söz konusu olması mümkün değildir. Çünkü eğer o malın eşlerden birisine ait olduğu ispat edilebilseydi, bu, eşlerin ispat faaliyetleri sırasında söz konusu olacaktı ve zaten bu durumda TMK m. 222, f. 2’deki karine ortaya çıkmayacaktı.

Türk Medenî Kanunu m. 222, f. 3 hükmü, edinilmiş mallar lehine bir karineye yer vermiştir. Söz konusu hükme göre, bir eşin bütün malları, aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal kabul edilir. Ancak TMK m. 222, f. 3’te düzenlenen karine, eşlerin aktif malvarlığı değerleri ile ilgilidir. Dolayısıyla eşlerin pasif malvarlığı değerleri hakkında TMK m. 222, f. 3 hükmü uygulanmaz. Türk Medenî Kanunu m. 230, f. 2, c. 2 hükmü, eşlerin borçları hakkında bir karineye yer vermiştir. Kanaatimizce buradaki karine, kesin karinedir. Söz konusu hükme göre, hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borç, edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Türk Medenî Kanunu’nun 216. maddesi, eşlerden birisinin talebi üzerine diğer eşe envanter düzenleme yükümlülüğü getirmiştir. Söz konusu maddenin birinci fıkrasına göre, eşlerden her biri, diğerinden her zaman mallarının envanterinin resmî senetle yapılmasını isteyebilir. Kanaatimizce envanter, sadece düzenlendiği anda mevcut olan malların dökümü ile ilgilidir. Ayrıca envanter, ispat veya delil sözleşmesinin bir türü olarak nitelendirilemez. Bundan başka, tarafların, tasfiyede ispatın sadece envantere dayanarak yapılacağı hususundaki anlaşmaları da geçersizdir.

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 1 hükmü “eşler”den bahsetmektedir. Bu sebeple, kanaatimizce malların envanterinin düzenlenmesini talep edebilmek için tarafların evli olmaları gerekmektedir. Başka bir ifadeyle, nişanlılar ve boşanmış eşler TMK m. 216 kapsamında envanter düzenleyemezler. Envanterin konusunu, eşlerin aktif malvarlığı değerleri oluşturur. Eşlerin pasif malvarlıkları hakkında TMK m. 216 kapsamında envanter düzenlemeleri mümkün değildir. Bundan başka eşler, envanterin içeriği konusunda belirli bir zaman dilimini kapsayan veya belirli mallara ilişkin envanter düzenleyebilirler. Envanter noterde düzenleme veya onaylama şeklinde resmi senet olarak yapılabilir. Mevcut hukuki düzenlemeye göre, envanterin herhangi bir yere tescili söz konusu değildir. Bu durum, envanterin varlığının ispatı konusunda bir takım sorunlara sebep olabilir. Bu sebeple kanaatimizce, envanterin

saklanması için Noterlik Kanunu m. 69'a benzer bir düzenleme yapılmalıdır.

Türk Medenî Kanunu m. 216, f. 2, bir adi kanuni karineye yer vermektedir. Söz konusu hükme göre, bu envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmışsa, aksi ispatlanmış olmadıkça bu envanterin doğru olduğu kabul edilir. Görüldüğü üzere kanun koyucu, TMK m. 216, f. 2 hükmünde, envanterin doğruluğunu kabul eden adi kanuni karineye yer vermiş, ancak bunu, envanterin malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde yapılmış olması şartına bağlamıştır. TMK m. 7 hükmüne göre ise, resmi senetler, belgeledikleri olguların doğruluğuna kanıt oluştururlar. Buna göre, resmi bir senet olarak düzenlenen envanter, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenmiş olsun veya olmasın, belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturur. Kanaatimizce TMK m. 216, f. 2 hükmünün, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenen envanterin aksi ispatlanmış olmadıkça doğruluğunu kabul etmiş olması, malların getirilmesinden başlayarak bir yıl içinde düzenlenmemiş olan envanterin doğruluğu hususundaki adi kanuni karineye engel teşkil etmez. Zira yukarıda da ifade edildiği gibi, resmi senet olarak düzenlenen envanter, TMK m. 7 hükmü kapsamında -her zaman- belgelediği olguların doğruluğuna kanıt oluşturacaktır.

Türk Medenî Kanunu m. 227'de düzenlenen değer artış payı alacağının ve TMK m. 230, f. 1 ve 3'te düzenlenen denkleştirme alacağının alacaklısı olduğunu iddia eden kişi, bunu ispat etmelidir.

KAYNAKÇA

Abdulkerim Yıldırım, Türk Aile Hukuku Ankara 2014.

Abdurrahim Karşlı, Medenî Muhakeme Hukuku Ders Kitabı, 6100 Sayılı HMK Hükümlerine Göre Yargıtay Kararları İşlenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul 2012.

Ahmet Başözen, Medenî Usul Hukukunda İlk Görünüş İspatı, Ankara 2010.

Ahmet M. Kılıçoğlu, Aile Hukuku, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2016, (Kılıçoğlu- Aile).

Ahmet M. Kılıçoğlu, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2002, (Kılıçoğlu- Edinilmiş Mallar).

Ahmet M. Kılıçoğlu, Katkı- Katılma Alacağı, 6. Baskı, Ankara 2016, (Kılıçoğlu- Katkı).

Ahmet M. Kılıçoğlu, Medenî Kanun'umuzun Aile- Miras- Eşya Hukukuna Getirdiği Yenilikler, Ankara 2003, (Kılıçoğlu- Yenilikler).

Ali Cem Budak/ Varol Karaaslan, Medenî Usul Hukuku, Ankara 2017.

Ali Haydar Karahacıoğlu/ Aynur Parlar, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, Ankara 2014.

Ali Haydar Yağcıoğlu, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerin Yasal Alım Hakkı, İzmir 2007.

Ali İhsan Özüğür, Mal Rejimleri, Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara 2015.

Ayhan Uçar, 4721 Sayılı Medenî Kanun İle Evliliğin Genel Hükümleri Alanında Yapılan Bir Kısım Değişiklikler Üzerine Düşünceler, AÜEHFD, C. IV, S. 1- 4.

Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü El Kitabı, İstanbul 1995, (Kuru- El Kitabı).

Baki Kuru, Hukuk Muhakemeleri Usulü, c. II, 6. Baskı, İstanbul 2001, (Kuru- Muhakeme Usulü).

Baki Kuru, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, Ankara 2017, (Kuru- Ders Kitabı).

Baki Kuru/ Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz, Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı, 6100 sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 24. Baskı, Ankara 2013.

Banu Fatma Günarlan, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı Alacağı, Ankara 2017.

Bilge Öztan, Aile Hukuku, 6. Baskı, Ankara 2015.

Bilge Umar, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, 2. Baskı, Ankara 2014.

Bilge Umar/ Ejder Yılmaz, İsbat Yüğü, Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 1980.

Çiğdem Mine Yılmaz/ Sevgi Bozkurt Yaşar, Eşler Arasındaki Mal Rejimi Hükümleri Çerçevesinde Anonim Şirketlerde Bağlı Nama Yazılı Payların İktisabı, TBB Dergisi, Y. 2017, S. 133.

Demet Özdamar/ Ferhat Kayış Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi, Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara 2014.

Demet Özdamar/ Ferhat Kayış/ Burcu Yağcıoğlu/ Aliye Akgün, Yasal Mal Rejimi (Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi) ve Tasfiyesi, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı, Ankara 2017.

Ebru Ceylan, Türk ve İsviçre Hukukunda Boşanmanın Hukuki Sonuçları, Ocak 2006.

Ejder Yılmaz, Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi, C. 2, 3. Baskı, Ankara 2017.

Elif Sonsuzoğlu, Medeni Kanun'da Mal Rejimi Düzenlemeleri ve Vergi Hukukundaki Etkileri, İstanbul 2006.

Ergun Önen, İnşai Dava, Ankara 1981.

Faruk Acar, Aile Hukukumuzda Aile Konutu- Mal Rejimleri ve Eşin Yasal Miras Payı, Genişletilmiş ve Güncellenmiş 5. Baskı, Ankara 2016.

Fatma Tülay Karakaş, Karine Kavramı Kanuni Karineler ve Varsayımlar, (K.İ.B.B), (E.T: 24.06.2018).

Gökçen Topuz, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Eşlerden Birinin Üçüncü Kişilere Borcundan Dolayı Malvarlığının Haczi, SÜHFD, C. 9, S. 1, Yıl. 2011, (Gökçen- Edinilmiş Mal).

Gökçen Topuz, Medenî Usul Hukukunda Karinelerle İspat, Ankara 2012, (Topuz- İspat).

Güray Erdönmez, Pekcanitez Usul Medenî Usul Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2017.

Hakan Albayrak, Medenî Usul ve İcra-İflas Hukukunda Yaklaşık İspat, Ankara 2013.

Hakan Pekcanitez/ Oğuz Atalay/ Muhammet Özkes, *Medenî Usul Hukuku*, 14. Baskı, Ankara 2013.

Haluk Konuralp, *Medenî Usul Hukukunda İspat Kurallarının Zorlanan Sınırları*, Ankara 2009.

Hüseyin Hatemi/ Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, 4. Baskı, İstanbul 2014.

İbrahim Özbay, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Neler Getirdi, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı*, Ankara 2013.

İbrahim Özbay/ Ferhat Çelik, *Boşanma Davalarında İspat Yükü ve Karineler*, *Yargıtay Dergisi*, C. 44, S. 1, Ocak 2018.

İlhan E. Postacıoğlu, *Medenî Usul Hukuku Dersleri, Genişletilmiş 5. Baskı*, İstanbul 1970.

İlhan E. Postacıoğlu/ Sümer Altay, *Medenî Usul Hukuku Dersleri, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 7. Baskı*, İstanbul 2015.

İpek Betül Demir, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Taraf İradelerinin Etkisi*, Ocak 2018.

Jale G. Akipek/ Turgut Akıntürk/ Derya Ateş Karaman, *Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku 1. Cilt, 6098 Sayılı Yeni Borçlar Kanununa Uyarlanmış 9. Baskı*, İstanbul 2012.

Levent Börü, *Medenî Usul Hukukunda İddia ve Somutlaştırma Yükü*, Ankara 2016.

M. Beşir Acabey, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mal Grupları-İspat Kuralları ve Eşlerin Paylı Mülkiyeti Altındaki Mallara İlişkin Düzenlemeler*, *DEÜHFD, C. 9, Özel Sayı, 2007, (Acabey- Mal Grupları)*.

M. Beşir Acabey, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Mülkiyet Türleri, İspat Kuralları ile Karineler, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17- 18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları, (Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (Acabey- Sertifika Programı)*.

M. Beşir Acabey, *Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi*, İzmir 1998, (Acabey- Yasal Mal Rejimi).

M. Kemal Oğuzman/ Nami Barlas, *Medenî Hukuk Giriş Kaynaklar Temel Kavramlar*, 20. Baskı, İstanbul 2014.

M. Reşit Belgesay, *İsbat Teorisi (Hukuk ve Ceza Usulünde Deliller)*, C. III, İstanbul 1950.

Mehmet Demir, *Türk Medenî Kanunu'na Göre Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı ve Denkleştirme Alacağı*, TBB Dergisi, Y. 2005, S. 61.

Mehmet Kamil Yıldırım, *Medenî Usul Hukukunda Delillerin Değerlendirilmesi*, İstanbul 1990.

Miray Özer Deniz, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminin Sona Ermesi ve Tasfiyesi*, İstanbul 2016.

Muammer Aksoy, *Mukayeseli Hukuk Açısından Karı Koca Mal Rejimi ve Miras Hukuku İle Bağı*, Ankara 1964.

Murat Atalay, *Pekcanitez Usul Medenî Usul Hukuku*, C. II, 15. Baskı, İstanbul 2017.

Murat Yavaş, *Medenî Yargılamanın Amacı Bağlamında İspat Yükü Kavramı*, MÜHFHAD, Prof. Dr. Mehmet Akif Aydın'a Armağan, C. 21, S. 2, Y. 2015, (Yavaş- İspat Yükü).

Murat Yavaş, *Senetle İspat ve Senede Karşı Senetle İspat Kuralları ile Bu Kuralların İstisnaları*, Ankara 2009, (Yavaş- Senet).

Mustafa Alper Gümüş, *Evlilik Birliğinde Eşlerin Aydınlatma (Bilgi Verme) Yükümü*, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi S. 2, Yıl: 2006, (Tek atıf yapılmıştır).

Mustafa Alper Gümüş, *Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri*, İstanbul 2008, (Gümüş- Mal Rejimleri).

Mustafa Alper Gümüş, *Türk Hukukunda Yasal Mal Rejimi Olan Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Çerçevesinde Boşanma Davası; İştirak Nafakası; "Maddi Tazminat ve/ veya Yoksulluk Nafakası" ve/ veya Manevi Tazminat Talepleri İle Mal Rejiminin Tasfiyesi Talebi Arasındaki İlişki*, AÜEHFD, C. IX, S. 3-4 (2005), (Tek atıf yapılmıştır).

Mustafa Dural/ Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku Cilt I Temel Kavramlar ve Medenî Kanununun Başlangıç Hükümleri*, 7. Baskı, İstanbul 2012.

Mustafa Dural/ Tufan Ögüz/ Mustafa Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku*, C. III, Aile Hukuku, Gözden Geçirilmiş 10. Baskı, İstanbul 2015.

Mustafa Kılıçoğlu, *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu El Şerhi*, İstanbul 2012.

Mustafa Serdar Özbek, Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, 2. Cilt, 4. Baskı, Ankara 2016.

Mustafa Serdar Özbek/ Mehmet Ertan Yardım, Elektronik Noterlik İşlemleri, TNB Hukuk Dergisi, Ankara 2016, Y. 3, S. 1.

Mustafa Şimşek, Uygulamada Mal Rejimi Davaları, TBB Dergisi, Y. 2012, S. 99.

Muzaffer Şeker, Eşler Arasındaki Borçlar ve İcra Takibi, Legal Hukuk Dergisi, İstanbul 2008, S. 66.

Nazif Kaçak, Boşanmada Mal ve Paraların Paylaşımı, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 2010.

Necip Bilge/ Ergun Önen, Medenî Yargılama Hukuku Dersleri, 1711 Sayılı Kanuna Göre Yeniden Yazılmış 3. Baskı, Ankara 1978.

Nuri Aziz Midyat, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Değer Artış Payı, İstanbul 2017.

Nurten Yetik, Boşanma Anlaşmalı Boşanma ve Mal Rejimleri, Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2008.

Oğuz Atalay, Delil Kavramı Üzerine, Haluk Konuralp Anısına Armağan, C. 1, Ankara 2009.

Oğuz Atalay, Medenî Usul Hukukunda Menfi Vakıaların İspatı, İzmir 2001.

Osman Berki, Mal Rejimleri ve Bunlardan Doğan Kanun İhtilafları, AÜHFD, C. 1, S. 1.

Osman Oy/ Gerçek Onur Oy, Karı- Kocanın Edinilmiş Mallara Katılma ve Miras Hukuku Hakları, İstanbul 2016.

Ömer Uğur Gençcan, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanununa Göre Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler ve Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, Ankara 2002, (Gençcan- Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler).

Ömer Uğur Gençcan, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Yorumu, Ankara 2013, (Gençcan- Yorum).

Ömer Uğur Gençcan, Mal Rejimleri, Ankara 2010, (Gençcan- Mal Rejimleri).

Ömer Uğur Gençcan, Olağanüstü Mal Rejimi ve Artık Değer, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17- 18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları,

(Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (Gençcan- Sertifika Programı).

Ömer Uğur Gençcan, Yeni Medenî Kanunun Aile Hukukuna Getirdiği Yenilikler ve Uygulaması Sempozyumu, (Mal Rejimine İlişkin Genel Hükümler ve Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi), TÜBAKKOM Ankara 2003, (Gençcan- Sempozyum).

Ömer Ulukapı, Medenî Usul Hukuku, Konya 2014.

Ramazan Arslan/ Ejder Yılmaz/ Sema Taşpınar Ayvaz, Medenî Usul Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2017.

Sabri Şakir Ansay, Hukuk Yargılama Usulleri, 7. Baskı, Ankara 1960.

Salih Özaykut/ Mehmet Beleş, Karşılaştırmalı- Açıklamalı- Şerhli ve Gereçeli Hukuk Muhakemeleri Kanunu, Ankara 2014.

Selma Baktır, Aile Mahkemeleri, Ankara 2003.

Sema Taşpınar, Medenî Yargılama Hukukunda İspat Sözleşmeleri, Ankara 2001.

Suat Sarı, Evlilik Birliğinde Yasal Mal Rejimi Olarak Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi, İstanbul 2007.

Süha Tanrıver, Medenî Usul Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması, Ankara 2016.

Şamil Demir, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değerin Hesaplanması ve Paylaştırılması, ABD, 2014/ 1.

Şeref Ertaş, Eski Medenî Kanun Zamanında Evlenen Kişilerin Mal Rejimi Tasfiyesinde Bazı Hukuki Sorunlar, DEÜHFD, Cilt: 15, Özel S., 2013, s. 915-932 (Basım Yılı: 2014).

Şükran Şıpka, Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Tasfiyeyi ve Katılma Alacağını Talep Hakkına İlişkin Zamanaşımı Süreleri, Bilge Öztan'a Armağan, Ankara 2008, (Şıpka- Zamanaşımı).

Şükran Şıpka, Türk Hukukunda Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulamaya İlişkin Sorunlar, Ocak 2011, (Şıpka- Edinilmiş).

Şükran Şıpka/ Ayça Özdoğan, Yargı Kararları Işığında Soru ve Cevaplarla Eşler Arasındaki Malvarlığı Davaları, İstanbul 2015.

Şükran Şıpka/ Sezin Aktepe Artık, Katılma Alacağı Davası Belirsiz Alacak Davası Olarak Açılabilir Mi?, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, DEÜHFD, C. 16, Özel Sayı 2014, (Basım Yılı: 2015).

Timuçin Muşul, *Medenî Usul Hukuku*, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Esas Alınarak Hazırlanmış 3. Baskı, Ankara 2012.

Turan Ateş, *Türk Medenî Kanununda Edinilmiş (Kazanılmış) Mallara Katılma Rejimi*, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Baskı, İstanbul 2007.

Turgut Akıntürk/ Derya Ateş Karaman, *Türk Medenî Hukuku, C. II, Aile Hukuku*, Yenilenmiş 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Uyarlanmış 15. Baskı, İstanbul 2013.

Yaşar Şahin Anıl/ Yonca Taner, *Eşler Arasındaki Mal Rejimleri*, İstanbul 2011.

Zafer Zeytin, *Değer Artış Payı, Eklenecik Değerle ve Denkleştirme Alacağı, Uygulamalı Aile Hukuku Sertifika Programı III. Dönem, 17- 18 Kasım 2006, Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Uygulama Sorunları*, (Yayına Hazırlayanlar: Şükran Şıpka/ Barış Özbilen/ Ebru Şenöz), (*Zeytin- Sertifika Programı*).

Zafer Zeytin, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi ve Tasfiyesi*, Güncellenmiş ve Genişletilmiş 3. Baskı, Ankara 2017.

Zarife Şenocak, *Edinilmiş Mallara Katılma Rejiminde Artık Değer İle İlgili Mal Rejimi Sözleşmeleri ve Tenkisi*, *AÜHFD, Y. 2009, S. 2, C. 58*.

Ziya Gökçe, *Edinilmiş Mallara Katılma*, *AÜHFD, Y. 2016, C. 65, S. 4*.

Ziya Gökçe, *Mal Rejimi- Noterlik Uygulamalarında Mal Rejimi İle İlgili Bazı Sorunlar*, (http://noterlikrehberi.net/rehber/idh_topic44350.html), (E.T: 05.07.2018).